T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İlahiyat Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-97282632-051.04-2200034169 10.02.2022
Konu : Mecazdan Hakikate Aşk Uluslararası Sempozyumu

Sayın Doç. Dr. Mehmet YILMAZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Üsküdar Üniversitesi Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü ortaklığında düzenlenen "Mecazdan Hakikate Aşk - Uluslararası Sempozyum - Aşk Konulu Teorik ve Pratik Temelli Disiplinler Arası Çalışmalar" 24 - 26 Aralık 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

İlgili sempozyumda sunmuş olduğunuz "Eski Arap Şiirinde 'Uzra Türü Aşk (Bişr ve Hind Örneği)" isimli bildiriniz için katılımınızdan ötürü teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Prof. Dr. Nimetullah AKIN
İlahiyat Fakültesi Dekanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: 773P7MC Belge Takip Adresi: dogrulama.comu.edu.tr

Adres: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Telefon No: (0 286) 2180018 Faks No:
e-Posta:
Kep Adresi: comu@hs01.kep.tr
İnternet Adresi: https://www.comu.edu.tr
Bilgi için : Mehmet Çaylak
Bilgisayar İşletmeni
Telefon No:

MECAZDAN HAKİKATE

AŞK

3 Uluslararası Sempozyum

Aşk konulu teorik ve pratik temelli disiplinler arası çalışmalar

24-26 Aralık 2021

Açılış: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi - 24 Aralık 2021

Kapanış: Üsküdar Üniversitesi - 26 Aralık 2021

web: *https://asksempozyumu.comu.edu.tr* **mail:***asksempozyumu@comu.edu.tr*

*** Program çevrim içi olarak takip edilebilecektir.**

T.C. ÇANAKKALE VALİLİĞİ

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

TASAVVUF ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

NEFES

ULUSLARASI SEMPOZYUM

"MECAZDAN HAKÎKATE AŞK"

AŞK KONULU TEORİK VE PRATİK TEMELLİ DİSİPLİNLER ARASI ÇALIŞMALAR

"Şiddetli ve aşırı sevgi; bir kimsenin kendisini tamamen sevdiğine adaması, sevgilisinden başkasını görmeyecek kadar ona düşkün olması" anlamına gelen aşk, bir kişi ya da bir nesneye tutkuyla yönelişi ve sevmeyi belirten bir kelimedir. Sarmaşık anlamına gelen aşaka'dan türetildiği kabul edilir. Bunun nedeni tıpkı sarmaşığın kuşattığı ağacın suyunu emmesi, onu soldurup zayıflatması ve bazen de kurutmasında olduğu gibi aşırı sevginin de âşığın ilgisini mâşukundan başkasından kesmesi, onu sarartıp soldurması ve hatta öldürmesidir.

İnsan dünyasıyla ilgilenen, teorik ve pratik açıdan insanı anlamaya yönelen hiçbir akım ve bilimsel faaliyet aşka karşı kayıtsız kalmamıştır. Bu sebeple aşkın insan dünyasıyla ilgili temel fenomenlerden birisi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü insan ne sırf maddeye dayalı bir varlıktır, ne sırf olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkisine göre konum alan rasyonel bir canlıdır. Aksine insanın tinsel bir boyutu, duygusal bir yönü, dış dünyasını çoğu zaman egemenliği altına alan bir iç dünyası vardır. Bu sebeple insanın mânevî tarafının rasyonel tarafına çoğu zaman üstün geldiğini söyleyebiliriz.

İnsan bazen kendi varoluşunu ve diğer varlık, nesne ve olayları rasyonel cihetten bazen de tinsel-mânevî cihetten problematik bir şekilde ele alır. Dolayısıyla o, varlığa, nesneler dünyasına ve olaylara hem rasyonel, hem de tinsel ve mânevî hatta irrasyonel anlamlar yükler. Bu açıdan insanın anlam dünyası incelendiğinde, onun bu dünyasında en köklü etkinin aşka ait olduğunda kuşku yoktur. Bunun için aşk, entelektüel ilginin odağı olmayı ve akademik enstrümanlarla incelenmeyi fazlasıyla hak etmektedir. İşte bundan dolayı aşkın insan dünyasındaki bütün tezahürlerine yönelik bir çalışma yapma hedefiyle ÇOMÜ İlahiyat Fakültesi ve Üsküdar Üniversitesi Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü olarak "Teoriden Pratiğe-Mecazdan Hakîkate Aşk" başlığı altında aşk üzerine bir sempozyum yapmaya karar verdik. Sempozyum beşeri bilimler, sosyal bilimler, fen bilimleri ve sanat ve estetik alanlarında aşk ile ilgili çalışmaları kapsayacak şekilde planlanmıştır. Bu çerçevede sempozyumumuza katkılarınızla bizleri şereflendirmenizi umuyoruz. Şimdiden değerli katkılarınıza müteşekkir olduğumuzu ifade eder çalışmalarınızda başarılar dileriz.

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
LOVE (ʿIŠQ), FROM METAPHOR TO TRUTH
INTERDISCIPLINARY THEORETICAL AND PRACTICAL-BASED STUDIES IN LOVE

Love, which denotes "a pronounced and exaggerated affection; complete devotion to the beloved; the state of being too fond of someone/something to see anything else", is a word that signifies a passionate inclination towards a person or an object. It is commonly accepted to derive from the root ashaka which signifies the ivy plant, since exaggerated love is believed to make the lover pine away and even cause his/her death, just as the ivy plant, winding around the trunk of a tree, suffocates it.

No movement or scientific activity that intends, both in theory and practice, to understand human beings could ever remain indifferent to love. As a consequence, it is legitimate to say that love is among the most fundamental phenomena which relate to the life of a human being. Because a human being is not merely a material or rational being that positions himself/herself according to cause and effect relationship between phenomena. On the contrary, he/she has a spiritual and emotional aspect that cannot be overlooked and an inner world which usually predominates his/her outer world. For this reason, it can be said that this spiritual side of a human being usually predominates his/her rational side.

Man can sometimes approach the question of his own existence, of other beings, objects or particular situations in a problematic manner, whether it be from a rational or a spiritual point of view, and thus can assign both rational and spiritual or even irrational meanings to a particular being, an object or a situation. As a matter of fact, there is no doubt that love has the most prominent place in man's world when everything that he deems meaningful is examined. For this reason, love deserves to be the focus point of intellectual endeavor and to be examined with academic instruments. As a consequence, with the aim of exploring love's manifestations in all walks of human life, ÇOMÜ Faculty of Divinity and Üsküdar University Institute of Sufi Studies decided to organize a symposium with the title "Love, From Metapher to Truth." The symposium is open to studies coming from the fields of Humanities, Social Sciences, Physical Sciences, Art and Aesthetics. We are looking very much forward to your contributions and would like to thank you in advance.

INTERNATIONALES SYMPOSIUM
DIE LIEBE (ʿIŠQ), VON DER METAPHER ZUR WIRKLICHKEIT
INTERDISZIPLINÄRE THEORETISCHE UND PRAXISORIENTIERTE STUDIEN ZUR LIEBE

Der Begriff ʿ**išq,** verstanden als intensive und pathetische Liebe, bei der sich der Liebende ganz dem Geliebten hingibt, ihm so sehr zugeneigt ist, dass alles außer dem Geliebten ausgeblendet ist", bezeichnet die leidenschaftliche Neigung und Liebe zu einer Person oder einem Objekt. Vermutlich wurde der Begriff von ʿ**ašaqa** abgeleitet, was Schlinggewächs bzw. Efeu bedeutet. Denn so, wie der Efeu/die Schlingpflanze das Wasser des umschlungenen Baumes aufsaugt und sie verwelken lässt, gar austrocknet, treibt die ergreifende Liebe den Liebenden dazu, sich von allem außer der Geliebten abzuwenden, einzugehen, zu verblassen, bis hin sogar dem Tode ins Auge zu sehen.

Keine intellektuelle Strömung oder Wissenschaft, die sich mit der Lebenswelt des Menschen beschäftigt und sowohl theoretisch als auch praktisch bestrebt ist, das Wesen des Menschen zu verstehen, hat die Liebe ausblenden können. Aus diesem Grund können wir annehmen, dass die Liebe eines der grundlegenden Phänomene der menschlichen Lebenswelt ist. Denn der Mensch ist weder ein rein materielles/physikalisches noch ein bloß rationales Wesen, das sich ausschließlich nach der Ursache-Wirkungs-Beziehung (Kausalität) zwischen den Ereignissen positioniert. Im Gegenteil, der Mensch hat eine spirituelle Dimension, einen emotionalen Neigung eine Innenwelt, die seine Außenwelt die meiste Zeit dominiert. Aus diesem Grund können wir sagen, dass die spirituelle Seite des Menschen oft die rationale Seite überwiegt.

Mal prüft der Mensch seine eigene Existenz aber auch andere Wesen, Gegenstände und Ereignisse auf rationale Weise, mal aus einer geistig-spirituellen Perspektive. So schreibt er dem Sein, den Dingen und Ereignissen sowohl rational als auch spirituell, sogar metarational einen Sinn zu. Die Untersuchung der menschlichen Lebenswelt hinsichtlich dieser vielfältigen Sinngebungsweisen zeigt deutlich, dass in ihr die Liebe den mächtigsten/fundamentalsten Einfluss besitzt. Daher sind wir der Überzeugeng, dass die Liebe im Mittelpunkt des geistigen Interesses stehen und wissenschaftlich untersucht werden sollte. Aus diesem Grund haben wir als Theologische Fakultät der Universität Çanakkale und das Institut für Sufi- Forschung der Universität Üsküdar beschlossen, ein Symposium über die Liebe unter dem Titel "Love, From Metapher to Truth" zu veranstalten. Ziel ist es, sämtliche Erscheinungsformen der Liebe in der Welt des Menschen zu studieren. Das Symposium soll Studien zur Liebe in den Bereichen der Geistes-, Sozial- und Naturwissenschaften sowie Kunst und Ästhetik umfassen. In diesem Zusammenhang fühlen wir uns durch ihre Beiträge zu unserem Sympositium geehrt. Für die wertvollen Beiträge danken wir ihnen im Voraus und wünschen ihnen viel Erfolg bei ihrer Arbeit.

من النظرية إلى التطبيق العشق

دراسات نظرية وتطبيقية متعددة التخصصات حول العشق -

العشق يعني الحب الشديد المفرط وتكريس المحب نفسه لمن يحبه كليا وكونه مولعا به لدرجة أنه لا تربرعينه سواه وهواصطلاح لما يفيد الميل الى شيء ما أو إلى إنسان ما بالشغف والمحبة .هذه الكلمة تعتبر مشتقة من كلمة عشقة التي بمعنى شجرة اللَّبلاب. والمناسبة بينهما أنه كما أنالعشقة تمتص ماء الشجرة التي تحيط بها، فتُذبِلها وتضعفها وحتى تُيبّسها، فكذلك الحب المفرط يقطع علاقة العاشق سوى مع معشوقه ويجعله يصفرّبل ويقتله

لم يكن تيار أو نشاط علمي يهتم بالعالم البشري ويحاول فهم الإنسان نظريا وتطبيقيا إلا وهو مبال بالحب. لذا يمكننا القول بأن الحب هو أحد الظواهر الأساسية المتعلقة بالعالم البشري. لأن الإنسان ليس متكونا من المادة فقط، ولا مخلوقًا عقلانيًا يتخذ موقفًا معتمدا على علاقة السبب والنتيجة بين الأحداث فحسب. بل على العكس، فإن للإنسان بُعدا روحيا، وله جانب عاطفي وعالم داخلي يسيطرعلى عالمه الخارجي في معظم الأحيان. لذلك، يمكننا القول بأن جانب الإنسان الروحي غالبًا يهيمن على جانبه العقلاني

يتناول الإنسان إشكاليةً كينونة ذاته والموجودات والأشياء والأحداث الأخرى حينا بطريقة عقلانية وحينا آخر بطريقة روحية. فهو يحمل المعاني العقلانية والروحية وحتى اللاعقلانية على الكائن، على عالم الأشياء وعلى الأحداث. بناء على ذلك، إذا فحص عالم المعنى للإنسان فلا شك في أن التأثيرعمقا في هذا العالم ينتمي إلى العشق. لهذا السبب، يستحق العشق أن يكون محور الاهتمام الفكري وأن يدرس بالأدوات الأكاديمية. لذا قررنا، بصفتنا جوموا كلية الإلهيات ومعهد الدراسات الصوفية بجامعة أوسكودار، عقد مؤتمر حول الحب تحت عنوان « من المجاز إلى الحقيقة » بهدف إجراء دراسة حول جميع مظاهر الحب في عالم البشر. خُطّط المؤتمر بشكل يغطي الدراسات المتعلقة بالحب في مجالات العلوم الإنسانية، والعلوم الاجتماعية، والعلوم والفن وعلم الجمال. وفي هذا السياق نأمل أن تكرمنا بمساهماتكم في مؤتمرنا.يسرنا أن نعبرعن امتناننا لمساهماتكم القيمة مقدمًا ونتمنى لكم التوفيق في أعمالكم

DÜZENLEYEN KURULUŞLAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Üsküdar Üniversitesi Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü

ONUR KURULU

İlhami AKTAŞ
Çanakkale Valisi

Prof. Dr. Nevzat TARHAN
Üsküdar Üniversitesi Üst Yönetim Kurulu Başkanı ve Kurucu Rektör

Prof. Dr. Sedat MURAT
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Rektörü

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

Abdullah AKIN, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Abdullah ALPEREN, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Abdullah ÖZKAN, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Abdurrahman ACER, Dr. Öğr. Üyesi
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Abdurrezzak TEK, Prof. Dr.
Uludağ Üniversitesi

Adnan KARAİSMAİLOĞLU, Prof. Dr.
Kırıkkale Üniversitesi

Ahmet YILDIRIM, Prof. Dr.
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Ahmet Nedim SERİNSU, Prof. Dr.
Ankara Üniversitesi

Ali URAL, Dr.
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Alim YILDIZ, Prof. Dr.
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Arif Edip AKSOY, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Ayşegül METE, Dr. Öğr. Üyesi
Sakarya Üniversitesi

Bilal KEMİKLİ, Prof. Dr.
Uludağ Üniversitesi

Bilal TAŞKIN, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Cangüzel GÜNER ZÜLFİKAR, Dr. Öğr. Üyesi
Üsküdar Üniversitesi

Celal TÜRER, Prof. Dr.
Ankara Üniversitesi

Cemal ÖZCAN, Prof. Dr.
T.C. Sağlık Bakanlığı

Ekrem DEMİRLİ, Prof. Dr.
İstanbul Üniversitesi

Ercan ALKAN, Doç. Dr.
Marmara Üniversitesi

Erdal TOPRAKYARAN, Prof. Dr.
Universität Tübingen

Ersin Nazif GÜRDOĞAN, Prof. Dr.
Üsküdar Üniversitesi

Emine YENİTERZİ, Prof. Dr.
Üsküdar Üniversitesi

Ferihan ÖZMEN, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Gürkan ERGEN, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Habip TÜRKER, Prof. Dr.
Gaziantep Üniversitesi

Hamit ARBAŞ, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Hasan Aydın, Prof. Dr.
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Hasan Kamil YILMAZ, Prof. Dr.
İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi

Hatice Dilek GÜLDÜTUNA, Dr. Öğr. Üyesi
Üsküdar Üniversitesi

Hikmet YAMAN, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi

Hülya ÇETİN, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Hür Mahmut YÜCER, Prof. Dr.
Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Hüseyin İlker ÇINAR, Prof. Dr.
Avrupa Müslümanları Kültürevi (KUDEM)

Kadis ÖZKÖSE, Prof. Dr.
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Kenan GÜRSOY, Prof. Dr.
(E.) Büyükelçi

Khairullah ALSHAMMARİ, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Mansur KOÇINKAĞ, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Mahfuz GEYLANİ, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Mahmut Erol KILIÇ, Prof. Dr.
İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (İRCİCA)

M. Fatih KESLER, Prof. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Mehmet DEMİRCİ, Prof. Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi

Mehmet Emin AŞIKKUTLU, Prof. Dr.
Trabzon Üniversitesi

Mehmet YILMAZ, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Merdan GÜNEŞ, Prof. Dr.
Universität Osnabrück

Murat BEYAZTAŞ, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Musa YILDIZ, Prof. Dr.
Gazi Üniversitesi

Mustafa BORAN, Dr. Öğr. Üyesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Mustafa KARA, Prof. Dr.
Uludağ Üniversitesi (E)

Mustafa TAHRALI, Prof. Dr.
29 Mayıs Üniversitesi (E)

Muhyiddin ŞEKUR, Prof. Dr.
The State University of New York

Necdet TOSUN, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi

Nedim TAN, Doç. Dr.
Marmara Üniversitesi

Nur Ahmet KURBAN, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Nurten KIMTER, Doç, Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Omid SAFİ, Prof. Dr.
Duke University

Osman Murat DENIZ, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Ömer YILMAZ, Prof. Dr.
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Ömer Tuğrul İNANÇER
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu

Ömer TÜRKER, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi

Özcan TAŞCI, Prof. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Ramazan DEMİR, Prof. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Ramazan MUSLU, Prof. Dr.
İstanbul Üniversitesi

Raşit KÜÇÜK, Prof. Dr.
TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)

Reşat ÖNGÖREN, Prof. Dr.
Üsküdar Üniversitesi

Sadettin ÖKTEN, Prof. Dr.
Mimar Sinan Üniversitesi

Sadık YALSIZUÇANLAR
Yazar

Safi ARPAGUŞ, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi

Semih CEYHAN, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi

Sevil ATASOY, Prof. Dr.
Üsküdar Üniversitesi

Süheyla ÜNAL, Prof. Dr.
Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Süleyman DERİN, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi

Süleyman GÖKBULUT, Doç. Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi

Süleyman ULUDAĞ, Prof. Dr.
Uludağ Üniversitesi

Tevhit AYENGIN, Prof. Dr.
Bayburt Üniversitesi

Ümit EKER, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Vahit GÖKTAŞ, Prof. Dr.
Ankara Üniversitesi

Yunus AKYÜREK, Doç. Dr.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

William CHITTICK, Prof. Dr.
Stony Brook University

Zeynep GEMUHLUOĞLU, Prof. Dr.
Marmara Üniversitesi

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Nimetullah Akın

Prof. Dr. Elif Erhan

Prof. Dr. Emine Yeniterzi

Prof. Dr. Reşat Öngören

Doç. Dr. Kenan Sevinç

Doç. Dr. Selahattin Akti

Dr. Öğr. Üyesi Cumali Kösen

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Bedirhan

Dr. Öğr. Üyesi Sema Özdemir

Öğr. Gör. Hasan Özdemir

Arş. Gör. Dr. Hasan Kılıç

Arş. Gör. Mehmet Akıncı

Arş. Gör. Metin Çiftçi

Arş. Gör. Muhammet Emin Efe

Arş. Gör. Mustafa Başkan

24
ARALIK
2021

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
İÇDAŞ Kongre Merkezi

SELAMLAMA KONUŞMALARI

Düzenleyen kurumlar adına temsiller

09:30-10:00

Prof. Dr. Nimetullah Akın
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Sedat Murat
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Nevzat Tarhan
Üsküdar Üniversitesi Üst Yönetim Kurulu Başkanı ve Kurucu Rektörü

İlhami Aktaş
Çanakkale Valisi

AÇILIŞ TEBLİĞLERİ

10:00-11:00

Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu
İlahiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye
OTURUM BAŞKANI

Prof. Dr. Mehmet Demirci
Dokuz Eylül Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, İzmir, Türkiye
"Aşkın Dinamizmi"

Cemâlnur Sargut
Üsküdar Üniversitesi Rektör Danışmanı, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Mahmud Erol Kılıç
İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) Genel Direktörü, İstanbul, Türkiye
"Aşk Bilgidir"

24
ARALIK
2021

PANEL I
11:00-12:40

Panel Başkanı: Prof. Dr. Ahmet Ünver
Temel Tıp Bilimleri, Tıp Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Doç. Dr. Gürkan Ergen
Eğitim Bilimleri, Eğitim Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Eğitim ve Değerler Bakımından Sevgi/Muhabbet, Aşk ve İdrak"

Muhammed Vural
PhD Candidate, Berlin Graduate School Muslim Cultures and Societies, Freie Universität Berlin, Almanya
"Modern Öncesi İslam Tıbbında Aşk Hastalığı – Humoral Patoloji İçin Uç Bir Vaka"

Prof. Dr. Süheyla Ünal
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Bursa Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Bursa, Türkiye
"Aşkın Halleri"

Prof. Dr. Metehan Uzun
Fizyoloji Anabilim Dalı, Tıp Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
„Suyla Gelen Güven ve Sevgi; Oksitosin ve Vazopressin"

Dr. Öğr. Üyesi Lokman Koral, Prof. Dr. Yalçın Çırak
Tıbbi Onkoloji Bilim Dalı, Tıp Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"COVID-19 Salgını Sırasında Meme Kanseri Hastalarında Kanser Nüksetme Korkusu ile Manevi İyilik Hali Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi"

12:40-14:10 YEMEK VE CUMA NAMAZI

24
ARALIK
2021

PANEL II
14:10-15:50

Panel Başkanı: Prof. Dr. Tevhit Ayengin
İslam Hukuku, İlahiyat Fakültesi, Bayburt Üniversitesi, Bayburt, Türkiye

Prof. Dr. Ramazan Demir
Arap Dili ve Belâgatı, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Abdülvehhâb Mutâvı"ın "Seven/Sevilen Fakir Değildir" Adlı Hikayesinin Değerlendirilmesi"

Doç. Dr. Mehmet Yılmaz
Arap Dili ve Belâgatı, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Eski Arap Şiirinde 'Uzra Türü Aşk (Bişr ve Hind Örneği)"

Dr. Öğr. Üyesi Orhan İyişenyürek
Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye
"Aşkı ve Aşkın Mertebelerini İfade Eden Arapça Kelimeler"

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kayapınar, Öğr. Gör Ahmed Hilal
Arap Dili ve Belâgatı, İlahiyat Fakültesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye
"Arap Darb-ı Mesellerinde Aşk"

Arş. Gör. Mehmet Akıncı
Arap Dili ve Belâgatı, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Ebü't-Tayyib Muhammed b. Ahmed b. İshâk b. Yahyâ el-Veşşâ' el-A'râbî'nin Kitâbü'l-Müveşşâ (eẓ-Ẓarf ve'ẓ-ẓurefâ') İsimli Eserinde Aşk"

24
ARALIK
2021

PANEL III

16:00-17:20

Panel Başkanı: Doç. Dr. Selahattin Aktı
İslam Felsefesi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Özkan
İslam Felsefesi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"İhvân-ı Safâ'da Aşk ve Ahlak İlişkisi"

Arş. Gör. Dr. Hikmet Şavluk
İslam Hukuku, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Mu'tezile'de Muhabbet Kavramı: Zemahşerî'nin Keşşâf Adlı Eseri Bağlamında Bir İnceleme"

Arş. Gör. Yusuf İzzettin Aktaş
İslam Felsefesi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Aşk'ın Ahlâkı Olur Mu? Hilmi Ziya Ülken'de Aşk Ahlâkı"

Öğr. Gör. Hasan Özdemir
İslam Felsefesi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Yunus Nebi' den Yunus'a Aşk"

24
ARALIK
2021

PANEL IV

17:30-19:10

Panel Başkanı: Doç. Dr. Kenan Sevinç
Din Psikolojisi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Doç. Dr. Hamit Arbaş
Türk İslam Sanatları Tarihi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"İran-İslam Minyatürlerinde Aşk: Leylâ ile Mecnûn'a Ait İki Minyatür"

Dr. Öğr. Üyesi Sema Özdemir
Tasavvuf, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Hakikatin İdrakinde Doğru Bir Dinleme Biçiminin Önemi: Aşk, Kelâm ve Semâ'"

Dr. Öğr. Üyesi Arif Edip Aksoy
Türk İslam Edebiyatı, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Vatan Aşığı Mehmed Akif Ersoy Hak Aşığı Yunus Emre'nin Hangi Şiirlerini Terennüm Ederdi? Bu Şiirlerin Yunus Emre Divanı Nüshalarındaki Yeri"

Öğr. Gör. Talha Sert
Türk Dili ve Edebiyatı, Çınarcık Meslek Yüksek Okulu, Yalova Üniversitesi, Yalova, Türkiye
"Fenâdan Bekâya Aşkın Kâmil Temsili "Yunus Emre"

Arş. Gör. Mustafa Başkan
Tasavvuf, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Deylemî'nin Atfü'l-Elif'i Bağlamında Erken Dönem Tasavvufta Aşk Tasavvuru"

25
ARALIK
2021

25 Aralık 2021 Cumartesi (Çevrim İçi Paneller)

PANEL I

09:30-10:50

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Nur Ahmet Kurban
Tefsir, İlahiyat, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Arş. Gör. Dr. Ahmet Kara
Türk İslam Edebiyatı, Edebiyat Fakültesi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, Türkiye
"Kaygusuz Abdal'ın Şiirlerinde Hakiki Aşk"

Öğr. Gör. Dr. Nihan Abir
Yeni Türk Edebiyatı, Yabancı Diller Yüksekokulu, Türk-Alman Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Aşka Dair: Servet-i Fünûn Döneminin Aşk Anlayışı Nasıl Şekillendi?"

Dr. N.Hilal Akman
Edebiyat Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, Türkiye
"Emine Işınsu'nun "Küçük Dünya" Romanında İlahi Aşk'a Varan Bir Arayış Yolculuğu"

Dr. Öğr. Üyesi M. Arif Erzen
Türk Dili ve Edebiyatı, Edebiyat Fakültesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye
"Rûhî Merhaleleri ve Maddî Engelleriyle "Aşk": Son Menzil ve Çılgın Gibi Romanlarında Aşk Fikri"

25
ARALIK
2021

25 Aralık 2021 Cumartesi (Çevrim İçi Paneller)

PANEL II

11:00-12:20

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Osman Murat Deniz
Din Felsefesi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mehdi Cengiz
Arap Dili ve Belâgatı, İlahiyat Fakültesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, Türkiye
"Edebiyattan Felsefeye İslam Düşüncesinde Aşk"

Dr. Öğr. Üyesi Elif Hasret Kumcu
Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Aksaray Üniversitesi, Aksaray, Türkiye
"Yeni Platonculuk Akımında Aşk Kavramı ile Tasavvuftaki Aşk Kavramı Üzerine İnceleme"

Dr. Öğr. Üyesi Abdulvehap Erin
Tasavvuf, İslami İlimler Fakültesi, Batman Üniversitesi, Batman, Türkiye
"Risâle-i Nûr ve Allah, Kâinat, İnsan İlişkisinin Aşk Bağlamında Yorumu"

Şükran Koçak, Dr. Öğr. Üyesi Murat Keklik
Doktora Öğrencisi, Türk Dili ve Edebiyatı, Edebiyat Fakültesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye
"Erzurumlu İbrahim Hakkı Dîvân'ında Mecazdan Hakîkate Aşk"

25
ARALIK
2021

25 Aralık 2021 Cumartesi (Çevrim İçi Paneller)

PANEL III

12:30-13:50

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ümit Eker
Türk Dili ve Edebiyatı, Fen Edebiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Prof. Dr. Ahmet Arı
Eski Türk Edebiyatı, Fen Edebiyat Fakültesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye
"Divan Edebiyatında Aşk-Ateş İlişkisi ve Bunun Şeyh Galib'teki Tezahürü"

Doç. Dr. Nezaket Memmedli
Tasavvuf Edebiyatı, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Elyazmalar Enstitüsü, Baku, Azerbaycan
"Fuzuli'nin "Leyla ve Mecnun" Eserinde Mecazdan Hakikat'e Giden Yol"

Dr. Öğr. Üyesi Nazım Çınar
Tasavvuf, İslami İlimler Fakültesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye
"Mecazi Aşk'tan İlahi Aşka Giden Bir Aşk Hikayesi; Mem û Zin"

Dr. Fariz Halilli, Shehla Halilli
Kültürel Mirasın Korunması, Gelişmesi ve Restorasyonu Devlet İdaresi, Azerbaycan Cümhuriyeti Kültür Bakanlığı, Azerbeycan
"Karabağ'ın Halveti Hangahları"

25
ARALIK
2021

25 Aralık 2021 Cumartesi (Çevrim İçi Paneller)

PANEL IV

14:00-15:20

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Arif Edip Aksoy
Türk İslam Edebiyatı, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Doç. Dr. Zeliha Öteleş
Tasavvuf, İslami İlimler Fakültesi, Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman, Türkiye
"Sûfî Şiirinde Tanrının Kadın Olarak Tasavvuru"

Doç. Dr. Sema Noyan
Yeni Türk Edebiyatı, Karabük Üniversitesi, Karabük, Türkiye
Sâmiha Ayverdi'nin "Dile Gelen Taş" Adlı Mensur Şiir Kitabında Mecazdan Hakîkate Aşkın Dili

Doç. Dr. Mehmet Halil Erzen
Türk-İslâm Edebiyatı, İlahiyat Fakültesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye
"Aşk ve Ayrılık Bağlamında Mesnevilerde Mekân Olgusu"

Dr. Öğr. Üyesi Ruken Karaduman
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Bayburt Üniversitesi, Bayburt, Türkiye
"Aşk ve Macera Konulu Mesnevilerde Zamana Dair Sanatsal Kullanımlar ve Bu Kullanımların İşlevleri"

25
ARALIK
2021

25 Aralık 2021 Cumartesi (Çevrim İçi Paneller)

PANEL V

15:30-16:50

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Semih Ceyhan
Tasavvuf, İlahiyat Fakültesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Doç. Dr. Rıza Bakış
Felsefe Tarihi, İlahiyat Fakültesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye
"Hallâc'ta Varoluşun Adı: Aşk"

Doç. Dr. Fatih İbiş
Kelâm, İlahiyat Fakültesi, Pamukkale Üniversitesi, Pamukkale, Türkiye
"Vücûd-i Kalbî: Aşk ve İman"

Doç. Dr. Seyithan Can
Kelâm, İlahiyat Fakültesi, Siirt Üniversitesi, Siirt, Türkiye
"İnsan Açısından Allah Sevginin Ontolojik Temelleri"

Doç. Dr. Güldane Gündüzöz
Tasavvuf, İslami İlimler Fakültesi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye
"Hallâc'dan Sühreverdî'ye Aşk ve Şehâdetin Yolculuğu"

25
ARALIK
2021

25 Aralık 2021 Cumartesi (Çevrim İçi Paneller)

PANEL: SUFI PERSPECTIVE ON DIVINE LOVE

17:00-18:15

Panel Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Cangüzel Güner Zülfikar
Institute for Sufi Studies, Üsküdar University, Türkiye

Prof. Dr. James Morris
Religious Studies, Boston College, USA
"Awakening to the Mystery of Love: Ibn 'Arabi on the Realization (tahqiq) of God's Lovingmercy"

Prof. Dr. Omid Safi
Director of Islamic Center, Persion Studies, Duke University, USA,
"One God, One Love": Unity in the Path of Radical Love.

25
ARALIK
2021

25 Aralık 2021 Cumartesi (Çevrim İçi Paneller)

PANEL VII

18:30-19:50

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Yunus Akyürek
İslam Tarihi, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Osman Nuri Karadayı
Tasavvuf, İlahiyat Fakültesi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye
Mecazi Aşktan İlahi Aşka Geçişin Bir İfadesi Olarak "Leylasız Mecnun Olmak"

Dr. Öğr. Üyesi Emine Erdoğan Marsak
Hadis, İlahiyat Fakültesi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye
"İmam Rabbânî Ahmed Sirhindî'nin Kırk Hadisinde Aşk Anlayışı"

Saadet Mammadova
Doktora Öğrencisi, Tasavvuf Kültürü ve Edebiyatı, Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Nizami Gencevi'nin Leyli ve Mecnun Mesnevisinde Dünyevi Aşkın İlahi Aşka Dönüşmesi"

Mevlüt Mencük
Yüksek Lisans Öğrencisi, Temel İslam Bilimleri, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Hz. Musa'nın Rü'yet Talebinde İlahi Aşk"

26
ARALIK
2021
İSTANBUL

AÇILIŞ KONUŞMALARI

(Düzenleyen kurumlar adına temsiller)
10:00-10:30

AÇILIŞ TEBLİĞLERI

10:30-11:30

Prof. Dr. Reşat Öngören
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Osmanlılarda Aşk-ı İlâhî Anlayışının Temelleri"

Prof. Dr. Sinan Canan
Psikoloji Bölümü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"İnsanın Manevi Ayarları"

26
ARALIK
2021
İSTANBUL

PANEL I

11:45-13:15

Panel Başkanı: Prof. Dr. Emine Yeniterzi
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Emine Yeniterzi
"Aşk Yolunda Terkin Sembolü: Şeyh-i San'an"

Dr. Öğr. Üyesi Omneya Ayad
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Aşk ve Günahın Paradoksal İlişkisi: İbn Acibe'nin el-Bahru'l-Medid İsimli Tefsirinde Aşk Yorumu"

Dr. Öğr. Üyesi A. Eylül Yalçınkaya
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Mesnevî-i Mânevî'de Âşıklar Sembolizmi"

Prof. Dr. İbrahim Baz
İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf, Üniversite Genel Sekreteri, Şırnak Üniversitesi, Şırnak, Türkiye
"Aşkın Kimyasına Dair: Mem u Zin Hikayesinde Aşkın Boyutları ve Âşığın Eşikleri"

13:15 – 14:45 YEMEK

26
ARALIK
2021
İSTANBUL

PANEL II

14:45- 16:15

Panel Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi F. Cangüzel Güner Zülfikar
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Fulya Bayraktar
Felsefe Bölümü, Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye
"Semiha Cemal Hanımın Aşk Felsefesi"

Doç. Dr. Ömer Osmanoğlu
Felsefe Bölümü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Aşkın Gündelik Tezahürleri"

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Bedirhan
Tasavvuf, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Abdülgani Nablûsî'nin Gayetü'l-Mahbûb İsimli Eseri Bağlamında Aşk Tasavvuru"

Dr. Öğr. Üyesi F. Cangüzel Güner Zülfikar
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Aşk Medeniyeti: Vakıf Müessesesi ve Vakıf Kurma Kültürü"

26
ARALIK
2021
İSTANBUL

KAPANIŞ PANELI

16:30-17:45

Panel Başkanı: Prof. Dr. Reşat Öngören
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Dilek Güldütuna
Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde İlâhî Güzelliğin Müşâhedesi"

Prof. Dr. Nimetullah Akın
Hadis, İlahiyat Fakültesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye
"Hz. Peygamberin Diliyle Sevginin Boyutları"

Ahmet Özhan
Devlet Sanatçısı; Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
"Fesemme Vechullah AŞK"

Prof. Dr. Nevzat Tarhan
Üst Yönetim Kurulu Başkanı ve Kurucu Rektör, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Toplu Sempozyum Fotoğrafı Çekimi

Eski Arap Şiirinde ‘Uzra Türü Aşk (Bişr ve Hind Örneği)

Mehmet YILMAZ[1]

Özet

İnsanoğlu yaratılışı gereği karşı cinse ilgi duyar. Bu durumun doğal sonucu olarak çiftler arasında evlilikler yaşanır ve hayatın idamesi sağlanır. Bazı durumlarda hayat şartları beklenenin aksine gelişir ve olaylar farklı mecralara sürüklenir. Dış etkenler, birbirlerine samimi duygularla bağlı olan sevgililerin bir araya gelmelerine ve mutlu olacak biçimde hayatlarını idame ettirmelerine engel teşkil eder. Hal böyle olunca yaşanan duygu yoğunlukları bastırılmaya veya başka yönlere kanalize edilir. Ne var ki sevgiliyi ideal insan ve tamamlayıcı taraf olarak gören âşık, içine düştüğü hayal kırıklığı neticesinde psikolojik anlamda çöküntüye uğrar, acılar çeker, yataklara düşer ve bazı zamanlar aşk acısına yenik düşerek hayata veda eder. Fıtratta var olan aşkın, doğru mecralara yönlendirilmesi durumunda Yüce Allah tarafından insanoğluna bahşedilen bir nimet olduğu muhakkaktır. Nitekim insanoğlu aşkla yanar, pişer ve olgunlaşır. Aşk, estetik, zarafet, letafet ve kemâle erme gibi erdemleri gönüllere nakşetmek suretiyle nefisleri terbiye eder.

Kuşkusuz fıtrat dini olan İslâm’dan aşk gibi ulvî bir olguya karşı durması beklenecek durum değildir. İslâm dini kadını cinsel obje olarak gören Câhiliye anlayışını reddetmekte ve aşk olgusunu nefisleri terbiye aracı olarak görmektedir. Bir başka ifade ile İslâm dini, fıtratta var olan aşk olgusunu doğru mecraya yönlendirmektedir. Bu duruma çölde yaşayan ve henüz fıtratı bozulmamış ‘Uzra kabilesine mensup şairler tarafından dile getirilen beyitler esaslı örneklerdir. Zira ‘Uzra kabilesine mensup şairler töreleri gereği aşk deneyimlerini iffetten ve İslâm öğretilerinden ödün vermeyecek biçimde beyitlere yansıtan erken dönem Arap şairlerinin öncüleridirler.

Çalışmada Câhiliye dönemi aşk şiirlerinden örnekler sunulacak ve ‘Uzra türü aşk hakkında bilgiler verilecektir. Ardından Hz. Peygamber döneminde yaşandığı öne sürülen Bişr ve Hind arasındaki ‘Uzra türü aşk öyküsünün İslâm öğretilerine ters düşmeyecek biçimdeki şiir örneklemeleri gün yüzüne çıkarılacak ve genel değerlendirmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: ‘Uzra, aşk, şiir, duygu, İslâm, Bişr, Hind,

'Udhri Type Love in Old Arabic Poetry (The Example of Bishr and Hind)

Abstract

Humans are naturally attracted to the opposite sex. As a natural consequence of this situation, marriages occur between couples and life is maintained. In some cases, life conditions develop contrary to expectations and events are dragged into different channels. External factors prevent lovers, who are connected to each other with sincere feelings, from getting together and living their lives happily. As such, the intensity of emotions experienced is tried

[1] Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/ İlahiyat Fakültesi, myilmaz93@comu.edu.tr, 05456418375

to be suppressed or channeled in other directions. However, the lover, who sees his loved one as the ideal person and complement, suffers psychological depression as a result of the disappointment he falls into, suffers, falls into bed and sometimes succumbs to the pain of love and passes away. It is certain that the love that exists in creation is a blessing bestowed on humankind by Almighty Allah if it is directed to the right channels. As a matter of fact, human beings burn with love, gain experience and mature. It disciplines the nafs by instilling virtues such as love, aesthetics, grace and perfection into hearts.

Undoubtedly, it is not a situation to be expected from Islam, which is a religion of nature, to oppose a sublime phenomenon such as love. The religion of Islam rejects the concept of Jahiliyya, which sees women as a sexual object, and sees the phenomenon of love as a means of training the nafs. In other words, the religion of Islam directs the love phenomenon to the right place where it should be. The couplets uttered by the poets belonging to the tribe of 'Udhra, who live in the desert and whose nature has not yet deteriorated, are good examples of this situation. Poets belonging to the tribe of ‘Udhra are the pioneers of the early Arab poets who reflect their love experiences into couplets without sacrificing chastity and Islamic teachings In this study, examples from the love poems of the Age of Jahiliyya will be presented and information about the 'Udhra type of love will be given. Then, the poetry samples of the 'Udhra type of love story between Bishr and Hind, which is claimed to have been lived in the Prophet's period, will be brought to light and its general evaluation will be made.

Keywords: ‘Udhra, love, poetry, emotion, İslam, Bishr, Hind,

Giriş

Arapça ع - ش - ق kökünden türeyen “aşk” (’ışk) kavramı güçlü sevgi, muhabbet, sevda, alâka, ibtilâ ve bağlılık duygusu[2] gibi anlamlara gelir. “Aşk” kavramı yerine göre المحبة، العلاقة، الجوى ve الوجد، الكلف، التتييم، الغرام، الهيام، الشغف، التدله، الوله، الخلة، الصبابة، المقة، الود، الهوى، gibi lafızlarla da ifade edilir.[3] Istılahta ise aşk, şairin iç dünyasında sevgiliye yönelik hissettiği tutku, özlem ve muhabbet gibi duyguların tasviridir.[4] Bir başka ifade ile aşk, maşuka yönelik gönülde hissedilen samimi duygu yoğunluğunun dışa yansıyan tezahürüdür.

Kuşkusuz insanlık tarihi kadar eski olan aşk, Yüce Allah tarafından insanoğluna bahşedilen bir nimettir. Zira insanoğlu aşkla yanar, pişer ve olgunlaşır. Nitekim fıtratta var olan aşk, estetik, zarafet, letafet ve kemâle erme gibi erdemleri gönüllere nakşetmek suretiyle nefisleri terbiye eder. Gönül dünyasıyla direk ilintili olan aşkın dili kulağa veya göze

---

[2] İbn Manzûr, *Lisânu’l-‘Arab* (Kahire: Dâru’l-Ma‘ârif, ts.) 2/742. (Hâ Bâbı), 4/ 2958. (‘Ayn Bâbı); Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü* (İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983), 77.

[3] es-Se‘âlîbî, Ebû Mansûr ‘Abdulmelik b. Muhammed b. İsmâ‘îl, *Fıkhu’l-luga ve esrâru’l-‘Arabiyye*, thk. Yâsîn el-Eyyûbî (Beyrut: el-Mektebetu’l-‘Asriyye, 2000), 211; el-Mektebu’l-‘Âlemî li’l-Buhûs, *el-Hubb ‘inde’l-‘Arab dirâse edebiyye târihiyye* (Beyrut: Dâru Mektebeti’l-Hayât, ts.), 17.

[4] Vehbe Mecdî ve el-Muhendis Kâmil, *Mu‘cemu’l-mustalahâti’l-‘arabiyye fi’l-lugati ve’l-edeb* (Beyrut: Mektebetu Lubnân, 1984), 266; el-Faysal, ‘Abdulazîz b. Muhammed, *el-Edebu’l-‘Arabî ve târîhuh* (Riyad: Câmi‘atu’l-İmâm Muhammed b. Su‘ûd el-İslâmiyye, 1405), 63.

dokunduğunda duygular harekete geçer ve kalp atışları hız kazanır.[5] Bu bakımdan aşk unsuru taşımayan hayat tarzında tattan ve anlamdan söz edilmesi neredeyse imkânsızdır.

Sevilen kimse sevenin gözünde kıymetlidir ve ayrıcalıklı bir konumdadır. Sevgilide var olan özellikler de sevenin gözünde değerlidir. Hal böyle olunca seven kimse hayal dünyasında sevgiliye yönelik sayısız kurgular geliştirir. Yine seven kimse daha çok duygulara hitap eden şiir dilini kullanır ve iç dünyasında çalkalanan duygu yoğunluğunu beyitler aracılığıyla zihinlere yaklaştırmaya çalışır. Bu ve benzer sebeplerle aşk şiirleri geçmişten bu yana Arap edebiyatında önemli konuma haizdir. Çok sayıda şair kaleme aldıkları aşk temalı şiirlerde sevgiliye yönelik duygularını, acılarını ve kederlerini beyitlere yansıtmaya çalışmışlardır. Nitekim kaynaklarda İmru'u'l-Kays (ö.540 dolayları) ile sevgilisi 'Uneyze, el-A'şâ (ö. 7/629) ile sevgilisi Hureyre ve en-Nâbiga ez-Zubyânî (ö. 604) ile sevgilisi Meyye arasında yaşanan aşk örneklerinde olduğu gibi tarihin hemen her aşamasında yaşanmış veya zihinlerde kurgulanmış aşk öykülerine sıkça rastlanmaktadır.

1. Câhiliye Devri Aşk Şiirleri

Çoğu canlılarda olduğu gibi insanoğlu da yaratılışı gereği karşı cinse ilgi duyar. Bu durumun doğal sonucu olarak çiftler arasında evlilikler meydana gelir ve hayatın idamesi sağlanır. Bazı durumlarda hayat şartları beklenenin aksine gelişir ve olaylar farklı mecralara sürüklenir. Hal böyle olunca fıtratta var olan duyguları bastırma veya başka kanallara yönlendirme zarureti kendini gösterir. Sözgelimi sevgili, gerektiğinde kabile bireyleriyle birlikte yurdunu terk etmek durumunda kalır ve arkada gözü yaşlı bir âşık bırakır. Yüreği aşk ateşiyle dağlanmış bahtsız âşık ya koca bir ömür maşuka sadık kalır veya başka aşklara yelken açarak şansını denemeye koyulur.

Câhiliye devri aşk şiirlerinde karşımıza çıkan ilk özellik, mukaddime adı verilen giriş bölümlerinde bir zamanlar sevgiliyle hatıraların yaşandığı yurtlara uğrayan şairin sevgiliye ve geride kalan harabelere ağlamasıdır. Şöyle ki çöl Araplarının geçim kaynağı büyük ölçüde deve, koyun ve keçi gibi hayvanlardır. Çöl Arapları hayatlarını idame ettirebilmek için sahip oldukları hayvanlara yiyecek temin etmek durumundadırlar. Zira çölün sert ikliminde sulak alanlar oldukça sınırlıdır ve yıl içerisinde yağmur da yok denecek kadar az yağar. Bu bakımdan çöl Arapları hayvanlara yiyecek temin etmek amacıyla sık sık otlak bölgelere göç etme gereği duyarlar. Kabileler otlak alanlara kurdukları geçici çadırlarda bir süre ikamet ederler. Bu sırada

[5] Halaylî, Kemâl, *Cemheretu ravâi'i'l-gazel fi'ş-şi'ri'l-'Arabî* (Beyrut: el-Muessesetu'l-'Arabiyye Li'd-Dirâsâti ve'n-Neşr, 1993), 11.

kabile bireylerinden genç delikanlılar komşu kabilelere mensup genç kızlarla bir şekilde karşı karşıya gelirler. Kuşkusuz şark kültürünün baskın olduğu toplumlarda genç delikanlılarla genç kızlar arasında direk iletişim kurmak ve açıktan bir araya gelmek hemen hemen imkânsızdır. Hal böyle olunca kabilelere mensup genç delikanlılarla kızlar kaçamak aşk maceraları yaşarlar. Konaklanan bölgede yeterince ot kalmadığı durumlarda başka otlak alanlara göç edilir. Bu ve benzer şartlarda genç kız kabilenin diğer fertleriyle birlikte kafileler halinde yola koyulur. Arkada kalan yüreği yanık delikanlı sevdiği kızla yaşadığı aşk hatıralarını çoğu defa unutamaz. Yaşanan saf ve duru aşk hatıraları kişinin iç dünyasına iyice nakşedildiğinden aradan yıllar geçse bile canlı kalır. Şair gençlik yıllarında iç dünyasına nakşedilen hatıralarla yaşadığından bir zamanlar sevgiliyle birlikte yaşadığı yurtlara uğramakta ve hatıralar yeniden depreştiğinden gözyaşlarına hâkim olamamaktadır. Bu bakımdan Câhiliye Arap şiirlerinde 'Ukaz'da düzenlenen şiir etkinliklerinde olduğu gibi etraftan çok sayıda dinleyici toplanmasını temin etmek amacıyla şiir çalışmalarına yurtlara ve sevgiliye ağlanılan aşk temalı beyitlerle başlamak ortak paydadır.[6] Örnek vermek gerekirse şair İmru'u'l-Kays meşhur muallakasına bir zamanlar sevgiliyle yaşadığı yurtlardan geriye kalan harabelere ağlayarak başlamakta ve sevgilinin gözden kaybolduğu sırada içinde hissettiği buruk acıya da değinerek beyitlerde şunları söylemektedir:[7]

قِفَا نَبْكِ مِنْ ذِكْرَى حَبِيبٍ وَمَنْزِلِ بِسِقْطِ اللِّوَى بَيْنَ الدَّخُولِ فَحَوْمَلِ
فَتُوضِحَ فَالْمِقْرَاةَ لَمْ يَعْفُ رَسْمُهَا لِمَا نَسَجَتْهَا مِنْ جَنُوبٍ وَشَمْأَلِ
كَأَنِّي غَدَاةَ الْبَيْنِ يَوْمَ تَحَمَّلُوا لَدَى سَمُرَاتِ الْحَيِّ نَاقِفُ حَنْظَلِ
وُقُوفاً بِهَا صَحْبِي عَلَيَّ مَطِيَّهُم يَقُولُونَ لَا تَهْلِكْ أَسىً وَتَجَلَّدِ

(Yol arkadaşlarım!) Durun da sevgilinin hatırasına ağlayalım. ed-Dehûl ile Havmel arasındaki Sıktu'l-livâ (denilen bölgede yer alan) bir yurdun hatırasına da.

Güneyden ve kuzeyden esen sert rüzgârların çöl üzerinde örgü örercesine yaptığı değişikliğe (rağmen az da olsa izleri hala seçilebilen) Tûdıh'ın hatırasına ardından el-Mikrât'a da.

(Sevgilinin mensubu bulunduğu kabile bireylerinin kafileler halinde yola koyuldukları) ayrılık gününün sabahında ben mahalledeki semura ağaçlarının arasında tıpkı acı Ebû Cehil karpuzu gibi (acı çekiyor ve kahrımdan ağlıyordum.)

(Şimdi de kahrımdan ağladığımı gören) arkadaşlarım (hatırım için) bineklerini iyice durdurdular. Bana "Kederlenip de kahrolma! Güçlü ol" diyorlar.

[6] İbn Kuteybe, Abdullah b. Muslim, *eş-Şi'r ve'ş-şu'arâ'*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir (Kahire: Dâru'l-Ma'ârif, 1958), 1/74, 75.

[7] et-Tebrizî, Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. 'Ali, *Şerhu'l-Mu'allakât el-'Aşr*, thk. 'Abdusselâm el-Hûfî, (Mekke: Dâru'l-Bâz, 1985), 11-13.

Bir diğer Câhiliye şairi Tarafe b. el-‘Abd de (ö. 564) gençlik çağlarında sevgilisiyle aşk maceraları yaşadığı yurtlara ağlamakta ve muallakasına şu beyitlerle başlamaktadır:[8]

لِخَوْلَةَ أَطْلَالٌ بِبُرْقَةَ ثَهْمَدِ تَلُوحُ كَبَاقِي الْوَشْمِ فِي ظَاهِرِ الْيَدِ

وُقُوفاً بِهَا صَحْبِي عَلَيَّ مَطِيَّهُم يَقُولُونَ لَا تَهْلِكْ أَسىً وَتَجَلَّدِ

(Bakınız! İşte orada) Sehmed taşlığında Havle'ye ait yerleşim yerlerinin kalıntıları. El sırtındaki dövme kalıntıları gibi uzaktan seçilmekte.

(Kahrımdan ağladığımı gören) arkadaşlarım (hatırım için) bineklerini iyice durdurdular. Bana "Kederlenip kahrolma! Güçlü ol" diyorlar.

Hikmet şairi Zuheyr b. Ebî Sulmâ da (ö. 609) muallakasına sevgiliyi ve sevgiliyle olan hatıraların yaşandığı harabe diyarları yad etmekle başlamakta ve şunları söylemektedir:[9]

أَمِنْ أُمِّ أَوْفَى دِمْنَةٌ لَمْ تَكَلَّمِ بِحَوْمَانَةِ الدَّرَّاجِ فَالْمُتَثَلَّمِ

دِيَارٌ لَهَا بِالرَّقْمَتَيْنِ كَأَنَّهَا مَرَاجِعُ وَشْمٍ فِي نَوَاشِرِ مِعْصَمِ

بِهَا الْعَيْنُ وَالْأَرْآمُ يَمْشِينَ خِلْفَةً وَأَطْلَاؤُهَا يَنْهَضْنَ مِنْ كُلِّ مَجْثَمِ

وَقَفْتُ بِهَا مِنْ بَعْدِ عِشْرِينَ حِجَّةً فَلَأْياً عَرَفْتُ الدَّارَ بَعْدَ تَوَهُّمِ

Ummu Evfâ'dan geriye tozun, toprağın, küçükbaş hayvanlara ait dışkıların ve kumların arasında kaybolmuş bir harabe mi kaldı? Havmânetu'd-derrâc'da ve hemen uzantısında Mutelessem'de?

Rakmateyn adlı bölgede (Ummu Evfâ'ya ait) yurtlar adeta bileğe defalarca işlenmiş silik dövme görüntüsündedir.

(Artık o yurtlarda) art arda yabanî inekler ve ceylanlar yürümekte. Yavruları da kuruldukları her bir yerden ayağa kalkmakta.

(Orada) aradan yirmi hac mevsimi geçtikten sonra durdum da sevgilinin bir zamanlar konakladığı evi zor da olsa az çok seçebildim.

Câhiliye devri aşk şiirlerinin mukaddime bölümlerinde sevgilide var olan huy ve fiziksel özelliklerin, sevgiliye yönelik duyguların, özlemin, hüzünlerin ve acıların betimlenmesi de yine ortak paydadır. Örnek vermek gerekirse Bişr b. Hâzim (ö. 598) beyitlerde sevgilisinde var olan ince bel, kar beyaz dişler, yumuşak ten ve etine dolgun olma gibi fiziksel özelliklerin yanı sevgilisi tarafından şaire edilen siteme de değinmekte ve şöyle demektedir:[10]

دَارٌ لِبَيْضَاءِ الْعَوَارِضِ طَفْلَةٍ مَهْضُومَةِ الْكَشْحَيْنِ رَيَّا الْمِعْصَمِ

سَمِعَتْ بِنَا قِيْلَ الْوُشَاةِ فَأَصْبَحَتْ صَرَمْتَ حِبَالَكَ فِي الْخَلِيطِ الْمُشْئِمِ

فَظَلِلْتَ مِنْ فَرْطِ الصَّبَابَةِ وَالْهَوَى طَرِفاً فُؤَادُكَ مِثْلَ فِعْلِ الْأَيْهَمِ

[8] el-A'lem eş-Şentemerî, *Şerhu Dîvân-ı Tarafe b. el-'Abd*, thk. Durriyye el-Hatîb ve Lutfî es-Sakkâl (Beyrut: el-Muessesetu'l-'Arabiyye, 2000), 23, 24.

[9] Ebû Sulmâ, Zuheyr, *Dîvânu Zuheyr b. Ebî Sulmâ*, thk. 'Ali Hasen Fâ'ûr (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, 1988), 102, 103.

[10] ed-Dabbî, el-Mufaddal, *el-Mufaddaliyyât*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir ve 'Abdusselâm Hârûn (Kahire: Dâru'l-Ma'ârif, 1942), 346.

Ağzının her iki tarafında kar beyaz dişleri, yumuşak teni, ince beli ve bilek cihetiyle etine dolgun sevgiliye ait bir ev.

Bizi çekemeyen laf taşıyıcılar tarafından söylenenleri sevgili duydu da sabah vakti Şam tarafına göç etmekte olan aile fertlerinin arasında (bana gizlice şunu dedi) "Benimle olan aramızdaki aşk bağlarını kopardın ha!

Tutulduğun kara sevda ve aşk yüzünden gönlün deliler gibi bir o yana bir bu yana savrulmakta."

el-Murakkış el-Asgar da (ö. 572) sevgilisi Fâtıma'nın uzun saçı ve hoş görünümlü dişleri gibi fiziksel özelliklerine yer verdiği beyitlerde ayrılık acısının yüreğinde bıraktığı derin ize de değinmekte ve şöyle demektedir:[11]

أَلَا يَا اسْلَمِي لَا صُرْمَ لِي الْيَوْمَ فَاطِما وَلَا أَبَداً مَا دَامَ وَصْلُكِ دَائِما

تَرَاءَتْ لَنَا يَوْمَ الرَّحِيلِ بِوَارِدٍ وَعَذْبِ الثَّنَايَا لَمْ يَكُنْ مُتَرَاكِما

صَحَا قَلْبُهُ عَنْهَا عَلَى أَنَّ ذِكْرَةً إِذَا خَطَرَتْ دَارَتْ بِهِ الْأَرْضُ قَائِما

Fatma! Bil ki bugün senden vazgeçmiş olmam söz konusu değil asla. Aşk bağın her daim var oldukça aramızda.

Sevgili ayrılık günü karşımızda belirdi. Birbirine karışmamış uzun ve düzgün saçla. Ağız suyunda tatlılık olan dişlerle.

Kalbi bir anlığına sevgiliden sarfı nazar etti de toparlandı azıcık. Hele sevgili hatırına düşmeye görsün yeryüzü başına yıkılmakta adeta.

Yapılan izahlardan ve verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere Câhiliye devrinde aşk temalı beyitler şiirlerin mukaddime adı verilen giriş bölümlerinde yer almaktadır. Şairler 'Ukaz gibi panayırlarda katıldıkları şiir etkinliklerinde dereceye girebilmek amacıyla etraflarına olabildiğince büyük dinleyici kitleleri toplamaya çalışmaktadırlar. Bunu yaparken şiir çalışmalarına aşk temalı beyitlerle başlamaya önem vermektedirler. Zira kadının ve kadınla yaşanan aşk öykülerinin anlatıldığı beyitler erkek dinleyiciler tarafından ilgiyle dinlenmektedir. Giriş bölümünde genel olarak gençlik çağlarında yaşanan aşk maceraları, aşk maceralarının yaşandığı yurtlardan arta kalan harabe izlerine ve sevgiliye ağlama, ayrılıklar, acılar, hüzünler ve sevgiliye ait fiziksel özellikler gibi hususlar ortak paydadır.

Câhiliye devri aşk şiirlerinde dikkat çeken bir diğer husus üslûp itibarıyla yapmacık ve süslü ifadelerden uzak durulmasıdır. Zira şair ifade biçimlerini süslemek yerine benliğine hâkim olan duygularını irticalen beyitlere yansıtmaya odaklanmaktadır.

Son olarak şu hususu da belirtmek gerekir ki Câhiliye devri aşk şiirlerinde belirli anlamların şairler tarafından ortaklaşa kullanıldığı ve şiir çalışmalarını oluştururken yararlandıkları benzetmeleri içinde yaşadıkları çevreden alarak kurguladıkları anlaşılmaktadır.

[11] ed-Dabbî, el-Mufaddal, *el-Mufaddaliyyât*, 244, 245.

2. İslâm Dönemi Aşk Şiirleri

Câhiliye döneminde bazı şairler tarafından kadın cinsel obje olarak görülmekte ve kadına ait en mahrem ayrıntılar beyitlere yansıtılmaktadır.[12]

İslâm dininin ortaya çıkmasıyla birlikte Allah Resûlü, Müslümanın namusuna dil uzatmayı yasaklar. Allah Resûlü bu bağlamda şöyle buyurmaktadır: "Fâizin en kötüsü, haksız yere Müslümanların ırzını (şeref ve namusunu) rencide etmektir."[13] Hal böyle olunca Asr-ı Saâdet şairleri aşk ve kadın temalı şiir söylemekten büyük ölçüde sarfı nazar ederler. Aşk ve kadın temalı şiir söylemek yerine gayrimüslimler karşısında Allah Resûlü'nü övmeye ve İslâm dinini savunmaya yönelirler.

Kuşkusuz fıtrat dini olan İslâm'dan yaratılışta var olan aşk gibi ulvî bir olguya karşı durması beklenecek durum değildir. İslâm dini aşk olgusunu iyiliğe sevk edecek bir güç haline getirmeyi amaçlamaktadır. Yine İslâm dini aşk olgusunu Câhiliye devrindeki kadına yönelik sakıncalı imajından uzak tutmayı ve kadını yüceltmeyi amaçlamaktadır. Yüce Allah bu bağlamda şöyle buyurmaktadır:[14]

---

[12] Kadını cinsel obje olarak gören anlayışın başını İmru'u'l-Kays çekmektedir. İmru'u'l-Kays, kadınlarla yaşadığı yasadışı ilişkilere muallakasında etraflıca değinmektedir. Sözgelimi İmru'u'l-Kays beyitlerde amcasının kızı 'Uneyze ile yaşadığı yasak ilişkiden söz ederken çocuklu ve hamile kadınları bile baştan çıkararak onlarla yasadışı ilişkiye girdiğini dile getirmektedir. İmru'u'l-Kays bu bağlamda şunları söylemektedir:

وَيَوْمَ دَخَلْتُ الْخِدْرَ خِدْرَ عُنَيْزَةٍ — فَقَالَتْ لَكَ الْوَيْلَاتُ إِنَّكَ مُرْجِلِي

تَقُولُ وَقَدْ مَالَ الْغَبِيطُ بِنَا مَعاً — عَقَرْتَ بَعِيرِي يَا امْرَأَ الْقَيْسِ فَانْزِلِي

فَقُلْتُ لَهَا سِيرِي وَأَرْخِي زِمَامَهُ — وَلَا تُبْعِدِينِي مِنْ جَنَاكِ الْمُعَلَّلِ

فَمِثْلُكِ حُبْلَى قَدْ طَرَقْتُ وَمُرْضِعٍ — فَأَلْهَيْتُهَا عَنْ ذِي تَمَائِمِ مُحْوَلِ

إِذَا مَا بَكَى مِنْ خَلْفِهَا انْصَرَفَتْ لَهُ — بِشِقٍّ وَتَحْتِي شِقُّهَا لَمْ يُحَوَّلِ

(Devenin üzerindeki) mahfele 'Uneyze'nin mahfeline girdiğim gün bana şöyle dedi: "Çekeceklerin var! (Devenin sırtında ikimiz birden ağırlık yaptığımızdan) yaya yürüteceksin beni."

Mahfel bizimle yana yatmışken şöyle demekte: "İmru'u'l-Kays devemin sırt bölgesine ağırlık yaptın in hadi.

Ben de dedim ki: "Devenin yularını gevşet de yola devam et. Sakın ola dallardan sarkmakta olan iştah açıcı olgun meyvelerin koparılmasından (alınan zevk) gibi (seni kucaklamam, öpmem ve koklamamdan) alıkoyma beni."

Zira ben şimdi sana (yaptığım) gibi hamile ve çocuklu bayanları bile baştan çıkardım. Bir yaşına yeni basmış ve üzerine muskalar takılmış süt çocuklu kadını da az ötede ilişkiye girmek için yavrusundan ayırdım.

Çocuk annesinin arkasından ağladığında kadın bir yanıyla çocuğa yönelmekte diğer yanıyla da altımda kalmayı sürdürmekteydi.

Geniş bilgi için bk. ez-Zevzenî, el-Huseyn b. Ahmed b. el-Huseyn, *Şerhu'l-Mu'allakâti's-seb'*, tsh. Fâyiz Terhînî v.d. (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 2002), 19, 20, 21.

Öte yandan Allah Resûlü, İmru'u'l-Kays'ın şiir becerilerini ahlaksızlık yolunda kullanan şairlere Kıyamet günü elinde tuttuğu sancakla önderlik edeceğini ve onları Cehennem'e sürükleyeceğini haber vermektedir. Bk. et-Taberânî, Ebû'l-Kâsım Suleymân b. Ahmed, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, thk. Hamdî 'Abdulmecîd es-Selefî, (Kahire: Mektebetu İbn Teymiye, ts.), 18/99.

[13] İbn Hanbel, Ahmed b. Muhammed, *el-Musned*, şrh. Hamza Ahmed ez-Zeyn (Kahire: Dâru'l-Hadîs, 1995), 2/298.

[14] Rûm 30/21

وَمِنْ اٰيَاتِهٖٓ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجاً لِتَسْكُنُوٓا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةًۜ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

"Kendileriyle huzura kavuşmanız için size kendi nefislerinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz ki bunlarda düşünen bir kavim için ayetler vardır."

Yine İslâm dini fıtratta var olan karşı cinse yönelik eğilimden kaynaklanabilecek sorunları evliliğe ve iffetli olmaya teşvik etmek suretiyle çözüme kavuşturma cihetine gitmektedir. Yüce Allah bu bağlamda şöyle buyurmaktadır:[15]

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ اِذَآ اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِٓي اَخْدَانٍۜ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْاِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ۟

"Gayri meşru ilişkide bulunmak veya gizli dost tutmak şeklinde değil de meşru bir nikâhla evlenmek şartıyla mümin kadınlardan iffetli olanlar ile sizden önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar -mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helaldir. Kim inanmayı reddederse ameli kesinlikle boşa gider. O, ahirette de hüsrana uğrayanlardandır."

Yüce Allah bir başka ayette yine iffetli olmaya teşvik etmekte ve şöyle buyurmaktadır."[16]

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْۜ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

"Mü'min erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Bu onlar için daha arındırıcıdır. Allah onların bütün yaptıklarından haberdardır."

Ayetlerden de anlaşılacağı üzere İslâm dini, aşkın galebe çaldığı duygu yoğunluğunun kişiyi Allah'ın yasaklarını çiğnemeye sevk etmesine izin vermemektedir. Sahabeden Ebû Mihcen es-Sekafî'nin (ö. 30/650) Ensardan eş-Şemûs ismindeki evli bir kadına gönlünü kaptırmış olması bu duruma örnek gösterilebilecek niteliktedir. Ebû Mihcen eş-Şemûs'a âşıktır ve eş-Şemûs'u görmek için her hileye başvurur. Varlıklı olmasına rağmen işçi kılığına girer ve eş-Şemûs'un evine yakın bir tarlada çalışmaya koyulur. Sonunda tarlayı çevreleyen duvardaki bir delikten eş-Şemûs'u görmeyi başarır. Ardından yaptığı davranışın yanlış olduğunu hatırlar ve pişmanlık duyar. Ebû Mihcen beyitlerde şöyle der:[17]

وَلَقَدْ نَظَرْتُ إِلَى الشَّمُوسِ وَدُونَهَا حَرَجٌ مِنَ الرَّحْمَنِ غَيْرُ قَلِيلِ

قَدْ كُنْتُ أَحْسَبُنِي كَأَغْنَى وَاحِدٍ وَرَدَ الْمَدِينَةَ عَنْ زِرَاعَةِ فُولِ

eş-Şemûs'a baktım. Ardından Rahmân olan Yüce Allah tarafından konulan azımsanmayacak bir yasak (olduğunu hatırlayarak pişman oldum.)

Kendimi Medine'ye gelen en zengin kimse sanıyordum. Bakla ziraatinden kazanç elde eden.

---

[15] Mâide /5.
[16] Nûr 24/30.
[17] el-Asfâhânî, Ebû'l-Ferec, *Kitâbu'l-agânî*, thk. İbrahim es-Se'âfîn vd. (Beyrut: Dâru Sâdır, 2008), 19/6.

Görüleceği İslâm dininin ortaya çıkmasıyla birlikte karşı cinsler arasında yaşanan duygusal bağlarda Yüce Allah tarafından konulan yasaklar mümkün olduğunca gözetilmeye çalışılmıştır.

Hicrî birinci asra gelindiğinde İslâm toplumunda hızlı değişmeler baş gösterir. Emevî devletiyle birlikte hilafet babadan oğula geçer ve başkent Hicaz'dan Şam'a taşınır. İran ve Bizans gibi civar medeniyetlerden etkilenmeler yaşanır. Dine dayalı sade hayat tarzından kopmalar ve refah düzeyi yüksek kentlere göçler başlar. Aralarında 'Uzra kabilesinin de bulunduğu çok sayıda kabile Arap yarımadasının dört bir yanına dağılır.

3. 'Uzra Kabilesi ve Aşk Şiiri

'Uzra oğulları adıyla da bilinen 'Uzra kabilesi, köken itibarıyla Yemenden göç eden Kudâ'a kabileleri arasındadır. Nitekim 'Uzra oğulları, 'Uzra b. Sa'd Huzeym b. Leys b. Eslem b. el-Hâfî b. Kudâ'a soyuna mensuptur.[18] 'Uzra kabilesi Hicaz'da Mısır ve Şam yolu üzerindeki Vâdi'l-kurâ bölgesine yerleşmişlerdir.[19]

'Uzra oğulları kibarlık, zerafet, kadınlarının güzelliği ve şairleri tarafından yaşanan çok sayıda aşk öyküleriyle meşhurdur.[20] Fıtratta var olan aşk olgusunu İslâm öğretilerine ters düşmeyecek biçimde beyitlere yansıtmaya çalışan şairler daha çok 'Uzra kabilesine nispet edilirler. İffetten ödün vermemeye gayret gösteren 'Uzra kabilesine mensup çok sayıda kimselerin yakalandıkları aşk uğruna canlarını feda ettikleri günümüze ulaşan rivayetler arasındadır. Sözgelimi Sa'îd b. 'Ukbe (ö. ?/?) karşılaştığı bir çöl bedevisine "Kimlerdensin?" diye sorar. Bedevî de "Âşık olduklarında ölen kabileye mensubum" cevabını verir. Sa'îd b. 'Ukbe "Ka'be'nin Rabbine yemin olsun ki 'Uzra kabilesindensin. Peki, neden âşık olunca ölüyorsunuz?" diye sorar. Bedevî de "Zira kadınlarımız güzel, erkeklerimiz de iffetlidirler" cevabını verir.[21] Yine günümüze ulaşan bir başka rivayete göre 'Uzra kabilesinin meşhur şairi 'Urva b. Hizâm'a (ö. 30/650) "Sizin insanlar arasında kalpleri en yumuşak kimseler olduğunuz yolunda öne sürülen iddialar doğru mu?" şeklinde bir soru yöneltilir. 'Urva b. Hizâm da "Evet Vallahi doğrudur. Ölüm döşeğinde otuz delikanlı arkada bıraktım. Aşktan başka tedavileri yoktu" şeklinde cevap verir. 'Uzra kabilesine mensup bir şahıs kendisine yöneltilen "Kalplerinize ne oluyor da sudaki tuz misali kuşların kalpleri gibi eriyip gidiyor? Biraz sert

---

[18] İbn Hazm, Muhammed 'Ali b. Ahmed b. Sa'îd, *Cemheratu ensâbi'l-'Arab*, thk. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn (Kâhire: Dâru'l-Ma'ârif, ts.), 486.

[19] Kehhâle, 'Umar, *Mu'cemu kabâili'l-'Arabi'l kadime ve'l-hadîse* (Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 1997), 2/768; Huleyf, Yûsuf, *el-Hubbu'l-misâlî 'inde'l-'Arab* (Kahire: Daru Kubâ' li't-Tıbâ'ati ve'n-Neşr, ts.), 12, 13; Dayf, Şevkî, *Târîhu'l-edebi'l-'arabî, el-'Asru'l-İslâmî* (Kahire: Dâru'l-Ma'ârif, ts., 359.

[20] el-Cevârî, Ahmed 'Abdussettâr, *el-Hubbu'l-'uzrî neş'etuhu ve tatavvuruh* (Kahire: Dâru'l-Kutubi'l-'Arabî, 1948), H.

[21] Kehhâle, 'Umar, *Mu'cemu kabâili'l-'Arabi'l kadime ve'l-hadîse*, 2/768.

olamaz mısınız?" şeklindeki soruya "Gözlerde dikkatinizi çekmeyen estetiği biz fark ederiz"[22] cevabını verir.

Rivayetlerden de anlaşılacağı üzere 'Uzra kabilesine mensup âşıklar sevgililerine yönelik duygularında ölüm pahasına da olsa samimidirler. Kuşkusuz İslâm öğretilerine ters düşmeme düşüncesinin yanı sıra kabile kuralları arasında önemli yeri olan adet ve geleneklerin de sevgiliye yönelik temiz duyguların yanı sıra iffet anlayışının da ön plana çıkmasında etkilidir.[23] Dolayısıyla 'Uzra türü aşk anlayışının Emevîler döneminde gelişmiş olmasının yetişme tarzı ve alınan terbiye türüyle direk ilintili olduğu aşikârdır.

Burada şu hususu da belirtmek gerekir ki cinselliği ön plana çıkarmadan sevgiliye yönelik ulvî duyguları beyitlere yansıtan şairler tarih boyunca olagelmiştir. Câhiliye döneminde yaşanan aşk öyküleri ve şiirleriyle ilgili örnekler bu duruma işaret eden göstergelerdendir. Şiir rivayetiyle ilgilenen tarihçiler Câhiliye döneminde bu türden aşk deneyimleri yaşayan ve duygularını beyitlere yansıtan şairlere "*muteyyem şairler*" adını vermektedirler.[24] Bir başka ifadeyle iffete dayalı aşk şiirleri kentli şairlerin aksine daha çok çöllerde yaşamış ve fıtratları bozulmamış şairlerin ürünüdür. Dolayısıyla daha çok çölde yaşamış muteyyem şairler tarafından sevgiliye yönelik ulvî duyguların yansıtıldığı beyitlerin 'Uzra türü aşk şiirlerinin ilk safhasını oluşturduğunu söylemek mümkün gözükmektedir. Ne var ki Câhiliye devrinde muteyyem şairler sevgiliye yönelik duygularını bir bütün olarak şiir çalışmalarına yansıtmamışlar aksine şiirlerin giriş bölümleriyle sınırlı tutmuşlardır. Nitekim şair giriş bölümünde sevgiliye ve hatıralarına ağladıktan sonra ustaca bir manevra ile vasıf/ betimleme bölümüne geçer. Vasıf bölümünde çöl ortasında kat ettiği yolları, devesini ve karşılaştığı vahşi hayvanları anlatmaya koyulur. Son olarak övünme, hamaset, övgü, hiciv ve mersiye gibi dinleyiciye ulaştırmak istediği ana temaya sırasıyla geçmektedir.[25] Emevi devrinde ise 'Uzra türü aşk şiirleri olgunlaşmış ve müstakil çalışmalara dönüşmüştür.[26] 'Urva b. Hizâm, Kuseyyir 'Azze lakaplı Kuseyyir b. 'Abdirrahmân b. el-Esved b. 'Âmir b. 'Uveymir el-Huzâ'î (ö. 63/723) ve Cemîl Buseyne lakaplı Cemîl b. Ma'mar (ö. 82/701) 'Uzra kabilesine mensup aşk şairlerinden sadece birkaçıdır.

---

[22] İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve'ş-şu'arâ'*, I, 434.
[23] Huleyf, Yûsuf, *el-Hubbu'l-misâlî 'inde'l-'Arab*, 17.
[24] Huleyf, Yûsuf, *el-Hubbu'l-misâlî 'inde'l-'Arab*, 7.
[25] Dayf, Şevkî, *Târîhu'l-edebi'l-'Arabî, el-'asru'l-câhilî* (Kahire: Dâru'l-Ma'ârif,1960), 183, 184.
[26] Sözgelimi bk. el-Huzâ'î, Kuseyyir 'Abdurrahmân, *Dîvânu Kuseyyir 'Azze*, thk. İhsân 'Abbâs (Beyrut: Dâru's-Sekâfe, 1971), 522; İbn el-Mulevvih, Kays, *Dîvânu Kays b. el-Mulevvih Mecnûn Leylâ*, thk. Yusrî 'Abdulganî (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, 1999), 28.

Öte yandan şair ‘Uzra kabilesine mensup olmasa bile sevgiliye yönelik saf duyguların iffet gözetilerek dile getirildiği aşk şiirleri de yine ‘Uzra kabilesine nispet edilmiş ve “*el-hubbu’l-‘Uzrî/ ‘Uzra türü aşk*”[27] veya “*el-hubbu’l-‘afîf/ iffet gözetilen aşk*”[28] adlarıyla tanımlanmıştır. Nitekim ‘Uzra kabilesine mensup olmadıkları halde ‘Uzra şairleri kategorisinde isimleri yer alan şairler de az değildir. Sözgelimi ‘Âmir oğulları kabilesine mensup Mecnûn Leylâ lakaplı Kays b. el-Mulevvih (ö. 68/688), yine aynı kabileye mensup es-Sımme b. ‘Abdillâh b. et-Tufeyl b. el-Kuşeyrî (ö. 96/714) ve Kinâne oğulları kabilesinden Mecnûn Lubnâ lakaplı Kays b. Zerîh (ö. 55/680), ‘Uzra şairleri arasında zikredilmektedirler.[29] Dolayısıyla meselenin ‘Uzra kabilesi meselesi değil, sevgiliye yönelik saf duyguların iffet olgusu gözetilerek beyitlere yansıtılması olduğu açıktır. Aynı zamanda ‘Uzra türü aşk şiirleri ileri dönemlerde ortaya çıkacak olan tasavvuf şiirlerinin ilk evresini teşkil etmektedir.[30]

Son olarak ‘Uzra türü aşk şiirlerinin özelliklerine de kısaca değinmek yerinde olacaktır. ‘Uzra türü aşk şiirlerinin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:[31]

1- *Konu bütünlüğü*: ‘Uzra türü aşk şiirlerinde dikkat çeken en önemli özellik konu bütünlüğüdür. ‘Uzra türü aşk şairlerinin çalışmalarında konu bütünlüğüne azami dikkat edildiği görülmektedir. Kuşkusuz bu durum şairin zihinsel olarak sevgiliye odaklanması ve başka alanlardan sarfı nazar etmesiyle izah edilebilir. Bu durum Câhiliye dönemine ait şiirlerin aşk temalı giriş bölümleri için de geçerlidir. Şair sevgiliye yönelik duygularında samimi olduğunda sevgiliden ayrılırken veya ayrıldıktan sonra psikolojik olarak çöküntüye uğramakta, acı çekmekte ve gözyaşlarına boğulmaktadır. Bu sebeple şair acılarını hafifletmek amacıyla başka diyarlara göç etmekte ancak aradan uzun zaman geçse bile sevgiliyi unutamamaktadır. Hal böyle olunca sevgiliyle kaçamak aşk maceraları yaşadığı diyarlara uğramakta ve hatıraları yeniden depreştiğinden harabelere ağlamaktadır. Şair bu hususlara yönelik yaşadığı duygu yoğunluğunu samimi biçimde giriş bölümünde zikretmektedir. Dolayısıyla Câhiliye dönemine ait şiirlerin giriş bölümünde yer alan aşk temalı beyitlerde de konu bütünlüğünden söz etmek mümkün gözükmektedir.

2- *İffet anlayışına bağlı kalma*: Uzra türü aşk şiirlerinde dikkat çeken bir diğer özellik iffet anlayışının gözetilmesidir. Çalışmanın seyri içerisinde İslâm dininin aşk olgusuna

---

[27] Dayf, Şevkî, *Târîhu’l-edebi’l-‘Arabî, el-‘asru’l-câhilî,* 1960, 359.
[28] Lebîb et-Tâhir, *Sosyolocya el-gazeli’l-‘Arabî,* trc. Mustafa el-Mesnâvî (ed-Dâru’l-Beydâ: Dâru’t-Talî‘a, 1987), 116.
[29] Huleyf, Yûsuf, *el-Hubbu’l-misâlî ‘inde’l-‘Arab*,15; Dayf, Şevkî, *Târîhu’l-edebi’l-‘Arabî, el-‘asru’l-câhilî,* 361, 364.
[30] ‘Iyd, Salâh, *el-Gazelu’l-‘uzrî hakîkatu’z-zâhira ve hasâisu’l-fenn* (Kahire: Mektebetu’l-Âdâb, 1993), 29; Bellûhî Muhammed, *eş-Şi‘ru’l-‘uzrî fî dav’i’n-nakdi’l-hadîs, dirâsetun fî nakdi’n-nakd,* (Ys: İttihâdu’l-Kuttâbi’l-‘Arab, 2000), 46.
[31] Faysal, Şukrî, *Tatavvuru’l-gazel beyne’l-Câhiliyyeti ve’l-İslâm* (Dimaşk: Matba‘atu Dimaşk, 1959), 237, 238, 239; ‘Iyd, Salâh, *el-Gazelu’l-‘uzrî hakîkatu’z-zâhira ve hasâisu’l-fenn,* 57.

iffet anlayışıyla bağlantılı olarak yaklaştığına ve aşk gibi ulvi duyguların kişiyi Allah'ın yasaklarını aşmasına mâni olduğuna değinildi. Uzra türü aşk şiirlerinde de iffet anlayışına riayet edildiği ve kadının mahrem sayılacak fiziksel özellikleri yerine ruhen tamamlayıcı olarak görülen ulvî ve manevi özelliklerine ağırlık verildiği anlaşılmaktadır.

3- *Duygularda süreklilik*: 'Uzra türü aşk şiirlerinde sevgiliye yönelik duygularda süreklilik söz konusudur. İnsanoğlu dünya hayatında farklı olaylarla karşılaşır ve yapısı itibarıyla vücudunda meydana gelen değişikliklere paralel olarak duygularında da farklılıklar yaşar. Nitekim insanoğlu beğenisini kazanacak olaylar karşısında sevinirken üzüntüsünü celp edecek hadiseler karşısında ise hüzünlenmektedir. Bir başka ifade ile insanoğlu duygusal olarak sürekli değişim halindedir. 'Uzra türü aşk şiirlerinde ise durum farklı olup şair hemen her anını ideal insan olarak gördüğü sevgilinin hatıralarıyla yaşamaktadır. Bu bakımdan 'Uzra türü aşk şiirlerinde şairin sevgiliye yönelik duygularında süreklilikten söz etmek mümkün gözükmektedir.

4- *Duygu yoğunluğu*: 'Uzra türü aşk şiirlerinde dikkat çeken bir diğer özellik duygulardaki yoğunluktur. Yüce Allah tarafından insanoğluna duygu nimetinin yanı sıra duyguları normal mecrasından çıkmasını önlemek ve dengelemek amacıyla akıl nimeti de bahşedilmiştir. Bu Durum 'Uzra türü aşk yaşayan şairler dışında çoğu defa hemen herkes için aynıdır. 'Uzra türü aşk yaşayan şairler ise hastalık derecesinde sevgiliye tutkundurlar ve normalin dışında duygu yoğunluğu yaşarlar. Bu sebeple Kays b. Mulevvih örneğinde olduğu üzere kişi maruz kaldığı psikolojik çöküntü sebebiyle duygularına hâkim olamaz. Bazı zamanlar aklını oynatır ve yataklara düşer dahası hayatına son verir.

4. Bişr İle Hind Aşkı ve Şiirleri

İnsanoğlu ilk atası Âdem ile eşi Havva'nın genlerini taşımaktadır. Bu bakımdan yaratılışında var olan genetik kodlama sonucunda sevme ve sevilme gibi doğal gereksinimlere ihtiyaç duymaktadır. Yüce Allah, fıtratta var olan sevme ve sevilme türünden duygusal ihtiyaçları yine fıtrata uygun düşecek biçimde insanoğlunun yararları gözetilerek helal yollardan gidermeyi emretmektedir. Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Kerîm'de uzunca bir sureye *Yûsuf sûresi* adını vermekte ve söz konusu surede duygusal ihtiyaçların fıtrata uygun düşecek biçimde helal yolla giderilmesine örnek teşkil edecek hikmetler sunmaktadır. Yûsuf (a.s.) ve Züleyha öyküsüne yer veren ayetler dikkatle tahlil edildiğinde birçok alanda olduğu gibi Kur'ân-ı Kerîm'in edebiyat alanında da mucize olduğu açıkça görülür. Bu durum Yûsuf (a.s.) ile Züleyha öyküsünde anlatılan hadiselere benzer olayların hemen her zamanda ve mekânda

vuku bulabileceğine işaret eden göstergelerdendir. Bişr ve Hind arasında yaşandığı öne sürülen aşk öyküsü de bunlardan sadece biridir.

Öykünün ilk kahramanı Bişr, Esed b. ‘Abdi’l-‘Uzzâ oğulları kabilesine mensup genç bir delikanlıdır. Aynı zamanda İslâm dininin erken dönemlerinde Medine’de yaşadığı öne sürülen bir sahabedir.[32] Günümüze ulaşan kaynaklardan Bişr’in Allah Resûlü’nü görmek için sık sık Hz. Peygamber’e gittiği[33] anlaşılmaktadır. Kuşkusuz bu durum Bişr’in takva ehli bir şahsiyet olduğuna işaret eden göstergelerdendir. Hal böyle olmakla birlikte kaynaklarda Bişr hakkında doyurucu bilgilere rastlanmamaktadır. Ulaşılabilen bilgi kırıntılarından Allah Resûlü’nü görmeye giderken yolunun Cuheyne kabilesine ait ikamet alanı olan bir mahalleden geçtiği ve öyküye konu olan gelişmelerin burada başladığı anlaşılmaktadır. Gelişmeler sırasında Bişr ile öykünün diğer kahramanı Hind arasında duygu yoğunlukları yaşanmakta, kara sevdaya dönüşen ilişkileri çıkmaza girmekte, ikili yataklara düşmekte ve nihayet dramatik bir tarzda yaşamları son bulmaktadır.[34]

Öykünün diğer kahramanı Hind ise Cuheyne kabilesine mensup güzel ve alımlı genç bir hanımefendidir. Aynı zamanda Sa‘d b. Sa‘îd adında bir şahısla evlidir.[35]

Bişr ile Hind arasında yaşandığı öne sürülen öyküde gerçek payı olduğu ancak zaman içerisinde öyküye hayal ürünü eklemeler yapıldığı yolunda günümüze ulaşan rivayetlerde uyarılar söz konusudur.[36]

Bişr ile Hind arasında yaşandığı öne sürülen öykü şöyledir:

Günlerden bir gün Bişr Allah Resûlü’nü (s.a.v.) görmek için yola çıkar. Bişr’in yolu Cuheyne kabilesinin ikamet ettiği mahalleden geçmektedir. Bu sırada Hind evinin kapısındadır. Hind, Bişr’i ilk defa görür ve oracıkta gönlüne aşk ateşinin kıvılcımları düşer. Kuşkusuz bu durum Bişr’in fiziksel olarak kadınların beğenisini kazanacak bir yapıya sahip olduğuna işaret etmektedir. Kesin olmayan bir rivayete göre Allah Resûlü tarafından Bişr hakkında öne sürülen “Ümmetimden Yûsuf es-Sıddîk’in benzerini yaratmış olan Yüce Allah’a hamd olsun”[37] şeklindeki ifade biçimi de bu durumu destekler mahiyettedir. Allah Resûlü’ne nispet edilen söz konusu ifade biçimi sağlam kaynaklara dayanmasa bile anlam itibarıyla Hz. Yûsuf örneğinde

---

[32] el-Cezerî, ‘İzzudîn b. el-Esîr Ebu’l-Hasen ‘Ali b. Muhammed, *Usdu’l-gâbe fî ma‘rifeti’s-sahâbe*, thk. eş-Şeyh ‘Ali Muhammed Mu‘avvad (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, ts.), 7/279; el-‘Askalânî, Ahmed b. ‘Ali b. Hâcer, *el-İsâbe fî temyîzi’s-sahâbe,* thk. ‘Abdullah b. ‘Abdulmuhsin et-Turkî (Kahire: Merkezu Hecr Li’l-Buhûsi Ve’d-Dirâsâti’l-‘Arabiyye Ve’l-İslâmiyye, 2008), 14/272.

[33] el-Cezerî, *Usdu’l-gâbe fî ma‘rifeti’s-sahâbe,* 7/279.

[34] el-‘Askalânî, *el-İsâbe fî temyîzi’s-sahâbe,* 14/272.

[35] el-Cezerî, *Usdu’l-gâbe fî ma‘rifeti’s-sahâbe,* 7/279.

[36] es-Serrâc, Ebû Muhammed Ca‘fer b. Ahmed b. el-Huseyn, *Masâri‘u’l-‘uşşâk* (Beyrut: Dâru Sâdır, ts.), 2/239; Bin Kılıc, Alaâuddîn Moğoltay, *el-Vâdıhu’l-mubîn fî zikr-i men ustuşhide mine’l-muhibbîn* (Beyrut: el-İntişâru’l-‘Arabî, 1997), 139.

[37] es-Serrâc, *Masâri‘u’l-‘uşşâk,* 2/239.

görüleceği üzere kişinin duygularına hâkim olarak Yüce Allah'ın kırmızıçizgilerine riayet etmesi yolunda çaba göstermesi bağlamında doğruluk payı taşımaktadır.

Hind'in gönlüne aşk ateşinin ilk kıvılcımları düştüğü andan itibaren öyküye konu gelişmeler ivme kazanır ve olaylar karmaşık bir hal alır. Hind, Bişr'in kim olduğu hakkında bilgi sahibi değildir. Bu sebeple Bişr hakkında bilgi toplamaya çalışır ve takva ehli bir şahsiyet olduğunu öğrenir. Hind, Bişr'e yönelik duygularında gerçekçi olmadığının ve Bişr'le bir araya gelme ihtimali bulunmadığının farkındadır. Bu sebeple içine kapanır, yemeden içmeden kesilir ve yüzü solgunlaşır. Nedimesi Hind'de meydana gelen değişikliklerin farkındadır ve hanımefendisine ısrarla sebebini sorar. Zira hanımefendisinin içine düştüğü bu durumundan endişe duymaktadır.[38]

Hind için Bişr'in yolunu gözetlemek artık bir tutkudur. Bişr ufukta kayboluncaya kadar gözlerini Bişr'den ayıramamaktadır. Her seferinde duyguları alt üst olmakta ve durum daha da kötüye gitmektedir.[39] Ne var ki Bişr'in olan bitenden ya haberi yoktur veya yokmuş gibi davranmaktadır. Bir defa olsun Hind'e göz ucuyla bakmadığı gibi ne bir selam vermekte ne de ilgi duyduğuna dair imada bulunmaktadır. Bu durum karşısında Hind çileden çıkmakta ve iç dünyasını tarumar eden aşk ateşi daha da alevlenmektedir. Nedime de bu durum karşısında endişelidir. Sonunda dayanamaz ve hanımefendisine Bişr'e mektup yazma teklifinde bulunur. Nedime, yazılacak mektubu Bişr'e götüreceğini ve kendi elleriyle teslim edeceğini söyler. Hind teklifi baştan reddetse de nedimenin ısrarlı tutumu karşısında mektup yazma düşüncesi aklına yatar. Hind içinde coşan duyguları kâğıda döker. Mektuba iliştirdiği beyitlerde şöyle der:[40]

هَوَيْتُكَ دُونَ النَّاسِ يَا بِشْرُ كُلِّهِم وَغِيْرُكَ يَهْوَانِي فَيَمْنَعُهُ صَدِّي

تَمُرُّ بِبَابِي لَسْتَ تَعْلَمُ مَا الَّذِي أكابد مِنْ شَوْقي إِلَيْكَ وَمِنْ وجدي

فَدَيْتُكَ فانظرْ نَحْوَ بَابِيَ نَظْرَةً فَإِنَّكَ أَحْظَى النَّاسِ كلِّهِم عِنْدِي

فَوَاللهِ لَوْ قَصَّرْتَ عَنَّا فَلَمْ تَكُنْ تَمُرُّ بِنَا أصبحتُ لا شكَّ فِي لَحْدِي

Bütün insanlar bir yana sana tutuldum ben Ey Bişr! Başkaları da bana. Ama yüz vermem kimseye.

Kapımdan geçersin de sana olan özlemimden ve tutkumdan neler çektiğimi bilmezsin.

Kurbanın olayım kapıma doğru bir kerecik olsun bak. Zira en bahtlı insan sensin benim nazarımda.

Allah'a yemin olsun ki; bizi ihmal edip de bu diyardan geçmezsen eğer kabrimde olurum kuşkusuz ben.

---

[38] Şûbâşî, Muhammed Mufîd, *el-Kıssatu'l-'Arabiyyeti'l-kadîme* (Kahire: Dâru'l-Kalem, 1964), 88.
[39] el-'Askalânî, *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*, 4/272.
[40] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/239; Şûbâşî, Muhammed Mufîd, *el-Kıssatu'l-'Arabiyyeti'l-kadîme*, 88, 89.

Hind daha sonra mektubu Bişr'e ulaştırmak üzere nedimeye verir. Nedime mektubu alır ve doğruca Bişr'e koşar. Nedime Bişr'e selam verir. Bişr, nedimeye kim olduğunu ve ne istediğini sorar. Nedime de "Ben Hind Hanımefendinin nedimesiyim. Bu mektubu sana ulaştırmam için beni görevlendirdi" der. Bişr mektubu alır ve içeriğini okur. Meseleyi anlayınca "Hanımefendin bekâr mı yoksa evli mi?" diye sorar. Nedime de hanımefendisinin evli olduğunu ve eşiyle birlikte yaşadığını söyler. Bişr, Hind'e cevap yazar ve Hind'in mısralarına kelime kelime karşılık verir. Hind'e kocasına yönelik görevini hatırlatır, Allah'tan korkması yolunda tavsiyelerde bulunur, Allah'ın kırmızıçizgilerini aşmaması için uyarıda bulunur ve ömrü boyunca içerisinde haram kokan bu türden tekliflere kulak asmayacağını belirtir. Bişr mısralarda şöyle der:[41]

عَلَيْكِ بِتَقْوَى اللهِ وَالصَّبْرِ، إِنَّهُ نَهَى عَنْ فُجُورٍ بِالنِّسَاءِ مُوَحِّدُ
وَصَبْراً لِأَمْرِ اللهِ لَا تَقْرَبِي الَّذِي نَهَى اللهُ عَنْهُ، وَالنَّبِيُّ مُحَمَّدُ
فَوَ اللهِ لَا آتي حَلِيلَةَ مُسْلِمٍ إِلَى أَنْ أُدَلَّى فِي الْقُبُورِ، وَأُفْقَدُ
فَلَا تَطْمَعِي فِي أَنْ أَزُورَكِ طَائِعاً وَأَنْتِ لِغَيْرِي فِي الْخَبَاءِ تُعَوَّدِ

Allah'tan korkmalısın ve sabra sarılmalısın. Zira bir olan Yüce Allah kadınlarla fısk u fücuru yasaklamıştır.

Allah'ın takdir buyurduğuna sabret. Sakın ola Allah ve Peygamber Muhammed'in yasağına yaklaşma.

Allah'a and olsun ki; kabirlere konuluncaya ve toprak altında gözden kaybolunca ya kadar Müslüman bir kimsenin helali olan kadına yaklaşmam.

O halde başkasının mahreminde iken senin arzularına boyun eğerek seni ziyaret etmemi bekleme benden.

Nedime Bişr'in yazdığı beyitleri alır ve hanımefendisine getirir. Hind beyitleri okur ve Bişr'in bu davranışını hazmedemez. Adeta beyninden vurulmuşa döner ve gözyaşlarına boğulur. Ardından şu beyitleri yazar:[42]

أَمَرْتَ بِتَقْوَى اللهِ وَالصَّبْرِ والتُّقَى فَكَيْفَ وَمَالِي مِنْ سَبِيلٍ إِلَى الصَّبْرِ
وَهَلْ تَسْتَطِيعُ الصَّبْرَ حَرِيٌّ حَزِينَةٌ مُعَذَّبَةٌ مَوْقُورَةُ الظَّهْرِ
و َوَاللهِ مَا أَدْعُوكَ يَا حُبُّ لِلَّذِي تَظُنُّ وَلَكِن لِلْحَدِيثِ وَلِلشِّعْرِ
وَلَسْتُ فَدَتْكَ النَّفْسُ أَبْغِيكَ مُحَرَّماً وَمَا ذَاكَ مِنْ شَأْنِي وَلَا ذَاكَ مِنْ أَمْرِي
وَمَا حَاجَتِي إِلَّا الْحَدِيثُ وَمَجْلِسٌ يُسَكِّنُ دَمْعاً قَدْ يَسِيلُ عَلَى النَّحْرِ

Allah'tan korkmayı, sabretmeyi ve takvayı emrettin. Ama nasıl? Sabredecek gücüm kalmadı ki!

---

[41] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/236; Şemsuddîn, İbrâhîm, *Kısasu'l-'Arab* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, 2002), 132, 133.

[42] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/236.

Sabredebilir mi candan seven, hüzün dolu, acı çeken, aşk müptelasından mustarip bir kadın?

Allah'a yemin olsun ki sandığın gibi değil. Sadece iki çift söz etmeye ve karşılıklı şiir söylemeye davet ediyorum seni.

Canım feda olsun sana. Haram sayılacak türden bir eyleme davet etmiyorum seni. Amacım bu değil. Âdetim de değil.

İhtiyacım olan tek şey gerdana kadar akan sicim gibi gözyaşını sakinleştirecek bir çift söz ve baş başa kalmak.

Bişr, Hind'in mısralarına cevap olarak şu beyitleri yazar:[43]

مَنَعَ الزِّيَارَةَ أَنْ أَزُورَكَ طَائِعاً أَخْشَى الْفَسَادَ إِذَا فَعَلْتُ فَنَعْتَدِي
أَخْشَى دُنُوّاً مِنْكِ غَيْرُ مُحَلَّل فَأَكُونُ قَدْ خَالَفْتُ دِينَ مُحَمَّدِ
وَأَخَافُ أَنْ يَهْوَاكِ قَلْبِي سَارِقاً فَيَكُونُ حَتْفِي بِالَّذِي كَسَبَتْ يَدِي
وَالصَّبْرُ خَيْرُ عَزِيمَةٍ فَاسْتَحْصِنِي وَإِلَى إِلَهِكِ ذِي الْمَعَارِجِ فَاقْصِدِي
وَإِذَا أَتَتْكِ وَسَاوِسٌ وَتَفَكُّرُ وَتَذَكُّرٌ فَلِكُلِّ ذَلِكَ فَاطْرِدِي
وَعَلَيْكِ يس فَإِنَّ قُرْآنَها يَنْفِي الْهُمُومَ وَذَاكَ نَفْسَكِ عَوِّدِي

(İmanım) arzularına boyun eğerek sana gelmemi ve seni ziyaret etmemi engelledi. (Zira) bunu yaparsam yanlış yola sapmaktan ve haddi aşmamızdan korkuyorum.

Helalim olmadan sana yaklaşmaktan ve Muhammed'in dinine muhalefet etmekten korkuyorum.

Gönlümün kapılarak seni arzulamasından böylece ölümümün kendi elimle işlediğim günah sebebiyle olmasından korkuyorum.

Sabra sarılmak en doğru kararlılıktır. O halde sabra sarıl ve miraçların sahibi olan Yüce Allah'a ram ol.

Şayet aklına vesveseler ve garip düşünceler gelirse ve de hatırına rahatsız edici şeyler düşerse her birini kov.

Yasin oku. Zira Yasin okumak sıkıntılara birebirdir. Söylediklerimi uygulamaya kendini alıştır.

Hind, Bişr tarafından beyitler aracılığıyla kendisine yöneltilen tavsiyelere ikna olmaz. Zira Bişr'e olan karşılıksız aşkı benliğine hâkimdir. Bişr'e cevap olarak yazdığı beyitlerde şunları söyler:[44]

لَعَمْرُكَ مَا يس تُغْنِي مِنَ الْهَوَى وَقُرْبُكَ مِنْ يس أَشْهَى إِلَى قَلْبِي
فَدَعْ ذِكْرَ يس فَلَسْتَ بِنَافِعِي فَإِنِّي فِي غَمْرِي الْحَيَاةِ وَفِي كَرْبِ
تَحَرَّجْتَ عَنْ إِتْيَانِنَا وَحَدِيثِنَا فَقَتْلِي إِنْ فَكَّرْتَ مِنْ أَعْظَمِ الذَنْبِ
وَإِتْيَانُنَا أَدْنَى إِلَى اللهِ زُلْفَةً وَأَحْسَنُ مِنْ قَتْلِ الْمُحِبِّ بِلَا عَتْبِ

[43] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/236, 237.
[44] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/237.

Hayatın üzerine yemin olsun ki Yasin kara sevdaya çare olmuyor. Yasin'den daha çok sana yakın olmayı arzuluyor gönlüm.

Bana Yasin oku demeyi bırak. Yasin okumak derdime çare değil. Zira ben hayat coşkusunun tam ortasındayım ve tasanın da dibinde.

Bize gelip de bir çift laf etmekten çekindin. Hâlbuki ölümüme sebep olman en büyük günahlardandır düşünürsen.

Bize gelmek Yüce Allah'a yaklaştıran en kestirme yoldur. Seven kimseyi paylamaktan (ve) öldürmekten de iyidir.

Bişr, Hind'in yazdıklarını okuyunca adeta küplere biner. Hind'in kapısından geçmemeye ve yazdıklarını okumamaya yemin eder. Bişr yeminine sadık kalır ve yolunu değiştirir. Artık Hind'in kapısına uğramaz olur. Bu duruma içerleyen Hind, nedimesiyle Bişr'e şu beyitleri gönderir:[45]

سَأَلْتُ رَبِّي، فَقَدْ أَصْبَحْتَ لِي شَجَناً أَنْ تُبْتَلَى بِهَوَى مَنْ لَا يُبَالِيكَا
حَتَّى تَذُوقَ الَّذِي قَد ذُقْتُ مِنْ نَصَبٍ وَتَطْلُبَ الْوَصْلَ مِمَّنْ لَا يُؤَاتِيكَا
رَمَاكَ رَبِّي بِحُمَّاةٍ مُقَلْقِلَةٍ وَبِامْتِنَاعِ طَبِيبٍ لَا يُدَاوِيكَا
وَأَنْ تَظَلَّ بِصَحْرَاءٍ عَلَى عَطَشٍ وَتَطْلُبَ الْمَاءَ مِمَّنْ لَيْسَ يَسْقِيكَا

Tek tasam olmuştun da Rabbimden şunu dilemiştim: Aşkına karşılık vermeyecek birilerinin karasevdasına yakalanmanı ve yanıp tutuşarak sınanmanı.

Aşk sancısından çektiklerimi sen de tadasın diye. Aşkına karşılık vermeyecek birilerinden vuslat dilenesin diye.

Rabbim seni tir tir titretecek bir humma örsün başına. Derdine çare bulamayacak bir tabibi de.

Susuz halde bir çölde kalmanı da. Sana su vermeyecek birilerinden su dilenmeni de.

Hind'in nedimesi Bişr'e beyitleri okur. Bişr nedimeye bir sebepten dolayı o mahalleden artık geçmediğini söyler. Nedime, hanımefendisine gelir ve Bişr'in söylediklerini aktarır. Hind Bişr'e cevap olarak şunları yazar:[46]

كَفِّرْ يَمِينَكَ إِنَّ الذَّنْبَ مَغْفُورُ وَاعْلَمْ بِأَنَّكَ إِنْ كَفَّرْتَ مَأْجُورُ
لَا تَطْرُدَنَّ رَسُولِي وَارْثِيَنَّ لَهُ إِنَّ الرَّسُولَ قَلِيلُ الذَّنْبِ مَأْمُورُ
وَاعْلَمْ بِأَنِّي أَبِيتُ اللَّيْلَ سَاهِرَةً وَدَمْعُ عَيْنِي عَلَى خَدَّيَّ مَحْدُورُ
أَدْعُوهُ بِاسْمِكَ فِي كَرْبٍ وَفِي تَعَبٍ وَأَنْتَ لَاهٍ قَرِيرُ الْعَيْنِ مَسْرُورُ

Yeminine kefaret ver. Zira günahtır bağışlanır. Ve bil ki yeminine kefaret verirsen sevap kazanırsın.

Sakın ola elçimi kovma da ona ağıt oku muhakkak. Zira elçinin (bu işte) günahı azdır ve o emir kuludur.

---

[45] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/237.
[46] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/237.

Geceleri uyku girmez gözüme ve gözyaşım iki yanağım üzerinde sicimdir bilesin.

Kederli ve yorgun halde senin adını anarak (Yüce Allah'a) dua ediyorum. Sen ise keyfinde âlemindesin gözün aydın mutlusun.

Hind'in bunca çabasına rağmen Bişr hala yeminine sadıktır ve kapısının önünden geçmemekde ısrarcıdır. Hind karşılıksız aşkın verdiği acılara daha fazla dayanamaz ve hastalanarak yatağa düşer. Kocası doktor aramaya koyulur. Hind kocasına "Benim için doktor aramayı bırak. Ben hastalığımın ne olduğunu biliyorum. Ben banyo yaparken bana bir cin musallat oldu ve bu evden ayrılmam gerektiğini söyledi. Bizim yaşadığımız yerde bulunman senin için tekin değil dedi" der. Hind devamında: "Rüyamda topraktan düz engebesiz bir arazide ikamet ettiğimi gördüm" der. Kocası da "Madem öyle, kolayı var. Canın nereyi istiyorsan oraya taşınalım" cevabını verir. Hind çok geçmeden Bişr'in uğrak yeri olan yol üzerinde bir eve taşınır ve her saban Bişr'i Allah Resûlü'ne giderken gözetlemeye koyulur. Hind çok geçmeden eski sağlığına ve çekiciliğine kavuşur. Kocası bu duruma sevinir ve Hind'e "Rüyanda düz engebesiz toprak bir arazide ikamet ettiğini görmüş olmanda hayır umuyorum. Allah'a çok dua etmelisin" der.

Yeni evde Hind'le birlikte yaşlı bir kadın yaşamaktadır. Hind yaşlı kadına sırrını açıklar ve çektiği çilelerden bahseder. Bulunduğu yeri Bişr'in öğrenmesi durumunda yolunu değiştirebileceğine ve bir daha bölgeden geçmeyebileceğine dair endişeleri olduğunu söyler. Yaşlı kadın Hind'e endişe etmemesi gerektiğini bu soruna ait çözümün elinde olduğunu ve dilerse Bişr'in ruhu bile duymadan Hind'le aynı yerde bir araya gelmelerini sağlayabileceğini söyler. Hind duyduklarına inanamaz ve "keşke söylediklerin gerçek olsa!" der.

Yaşlı kadın evin eşiğine oturur ve Bişr'i beklemeye koyulur. Bişr, yaşlı kadının bulunduğu eşiğe yakın bir yere ulaştığında yaşlı kadın Bişr'e seslenir ve "Delikanlı Irak'ta bulunan oğluma benim için bir mektup yazar mısın?" der. Bişr de yazabileceğini söyler ve yaşlı kadının söylediklerini yazmaya başlar. Bu sırada diğer odada bulunan Hind, Bişr ile yaşlı kadın arasında geçen konuşmaları perde arkasından pür dikkat dinlemektedir. Bişr mektubu yazdıktan sonra yaşlı kadın Bişr'e döner ve "Bak delikanlı kanaatimce sende büyü var" der. Bişr de kendisine büyü yapıldığına dair nasıl kanaat sahibi olduğunu sorar. Yaşlı kadın Bişr'le konuşmaya başladığı ilk andan itibaren bu durumu sezinlediğini söyler ve kendisine neden büyü yapılmış olabileceğini sorar. Bişr yaşlı kadına cevabında Cuheyne kabilesinin ikamet alanı olan bölgeden geçtiğini ve o bölgede bazı kimselerin mektup göndererek kendisini davet ettiklerini ancak onlara güvenmediğinden ve kötülük yapabilecekleri hususunda endişe duyduğundan daveti kabul etmediğini bildirir. Yaşlı kadın "Sen bu günlük git ben de içinde bulunduğun bu duruma çare bakayım" der.

Bişr oradan uzaklaştıktan sonra yaşlı kadın Hind'in yanına gelir ve Hind'e "Söylediklerini duydun mu?" diye sorar. Hind de "Evet!" cevabını verir. Yaşlı kadın "Merak etme. Delikanlı henüz toy ve kadınlar hakkında tecrübe sahibi değil. Buraya geldiğinde seni süslerim ve üzerine güzel kokular sürerim. Ardından seni üzerine salarım. Seni bu durumda görünce şehveti dinine galebe çalar. Sen kocanın köye ne zaman ineceğini öğren ve bana haber ver" der.

Hind kocasına köye ne zaman ineceğini sorar. Kocası da "Şu gün ineceğim" diye cevap verir. Hind de yaşlı kadına durumu aktarır. Yaşlı kadın vakit kaybetmeden Bişr'e yıldız namesine bakması gerektiğini bahane ederek randevu verir.

Bişr randevu vakti gelip çattığında yaşlı kadına gider. Yaşlı kadın Bişr'e "Üzgünüm ters giden bir şeyler var sana yapılan büyüyü bozacak türden alternatif büyü yapamıyorum. Ama evim senin için daha güvenli bir yerdir" der ve Bişr'in eve girmesini sağlar. Ardından Hind bulundukları odaya gelir. Artık Hind ile Bişr karşı karşıyadırlar. Yaşlı kadın ani hareketle koşar adım evden çıkar ve Hind ile Bişr'in üzerlerine kapıyı kilitler. Tam da bu sırada Hind'in kocası köyden dönmüştür ve evinde eşiyle birlikte bir adam vardır. Küplere binen kocası oracıkta Hind'i boşar. Ardından genç Bişr'i kıskıvrak yakalayarak doğruca Allah Resûlü'ne götürür. Allah Resûlü'ne "Ey Allah'ın Resûlü! Bu adam ne hakla evime girmiş ve eşimle birlikte olmuş sorar mısın?" der. Bişr ağlamaya başlar ve "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a yemin olsun ki sana iman ettiğim andan bu yana asla yalan söylemedim. Allah'a karşı da nankör olmadım. Lâ ilâhe illâllâh diyerek kelime-i şahadet getirdiğimden bu yana zina da etmedim" der ve olanları Allah Resûlü'ne anlatır.

Allah Resûlü yaşlı kadına ve Hind'e haber salar. Yaşlı kadınla Hind Allah Resûlü'nün huzuruna getirilirler ve Bişr'e kurdukları tuzağı itiraf ederler. Allah Resûlü "Ümmetimden Yûsuf es-Sıddîk'in benzerini yaratmış olan Yüce Allah'a hamd olsun" buyurur. Ardından Hind'e döner ve "İşlediğin günah sebebiyle tövbe et" buyurur ve yaşlı kadını cezalandırır. Aynı zamanda yaşlı kadına "Bu suçun esas müsebbibi sensin" buyurur.

Bu hadiseden sonra Bişr ve Hind'den her biri kendi evinin yolunu tutar. Ne var ki Bişr olanların ardından Hind'e sırılsıklam âşık olur. İddet müddeti biter bitmez Hind'i istemeye birilerini gönderir. Hind, Allah Resûlü'nün huzurunda kendisini ifşa etmiş olması sebebiyle Bişr'e kırgındır. Bu sebeple Bişr'in evlilik teklifine olumsuz yanıt verir.

Bişr yakalandığı kara sevda sebebiyle hastalanır. Hind'e elçi gönderir. Elçi Bişr'in hastalandığını ve isteğini geri çevirmesi durumunda kesin öleceğini söyler. Hind inadında ısrarcıdır ve "Allah canını alsın. Çok defa beni yataklara düşürdü" der.

Bişr'in sağlık durumu gün geçtikçe kötüye gider. Bişr'in sağlık durumu hakkında Allah Resûlü haberdar edilir. Akabinde sahabeden bazı kimseler Bişr'i ziyarete gelirler. Bişr'in durumuna üzülen ziyaretçilerden biri "Yüce Allah'ın Hind'e azap etmesini diliyorum" der. Bunu duyan Bişr oracıkta şu beyitleri okur:[47]

إِلَهِي إِنِّي قَدْ بُلِيتُ مِنَ الْهَوَى وَأَصْبَحْتُ يَا ذَا الْعَرْشِ فِي أَشْغَلِ الشُّغْلِ
أُكَابِدُ نَفْساً قَدْ تَوَلَّى بِهَا الْهَوَى وَقَدْ مَلَّ إِخْوَانِي وَقَدْ مَلَّنِي أَهْلِي
وَقَدْ أَيْقَنَتْ نَفْسِي بِأَنِّي هَالِكٌ بِهِنْدٍ وَأَنِّي قَدْ وَهَبْتُ لَهَا قَتْلِي
وَإِنِّي وَإِنْ كَانَتْ إِلَيَّ مُسِيئَةً يَشُقُّ عَلَيَّ أَنْ تُعَذَّبَ مِنْ أَجْلِي

Ey Rabbim! Ben kara sevdayla sınandım. Ey Arşın Sahibi! En büyük tasam bu oldu benim.

Kara sevdanın ağır bastığı canla baş etmeye çalışıyorum. Dostlarım bıktı ailem de bıktı benden.

Artık Hind uğruna yakalandığım kara sevda sebebiyle ölmek üzere olduğuma kesin kanaat getirdim. Beni öldürmesine müsaade etmiş olduğuma da.

Bana kötü muamelede bulunsa bile benim yüzümden azap edilmesine razı gelmemekte gönlüm.

Bişr beyitleri okuduktan sonra derin bir nefes alır ve oracıkta hayata gözlerini yumar. Kız kardeşi yasa bürünür ve gözyaşlarına boğulur. Bişr'in öldüğüne dair Hind'e haber salınır. Hind soluğu Bişr'in kız kardeşinin yanında alır. Bu sırada kız kardeşi ağıtlar yakarak şu beyitleri okumaktadır:[48]

وَا بِشْرَاهُ مِنْ لَوْعَةِ الْهَوَى قَدْ تَوَلَّى وَا بِشْرَاهُ ذُو الْحَاجَاتِ لَا تُقْضَى
وَا بِشْرَاهُ شَبَابُهُ مَا تَمَلَّى وَا بِشْرَاهُ صَحِيحاً قَدْ تَوَلَّى
وَا بِشْرَاهُ لِكِتَابِهِ مَا أَقْرَا وَا بِشْرَاهُ بَيْنَ أَصْحَابِهِ لَا يُرَى
وَا بِشْرَاهُ لِلضَّيْفِ مَا أَقْرَى وَا بِشْرَاهُ مُعَجِّلاً إِلَى الْغُرَبَاء

Vah Bişr'im! Kara sevda acısına dayanamadı da aldı başını gitti. Vah Bişr'im! Gitti de muhtaçların ihtiyaçları karşılanmaz oldu.

Vah Bişr'im! Gençliğine doymadı. Vah Bişr'im! Sapasağlam iken aldı başını gitti.

Vah Bişr'im! Artık yazdıklarını okumaz oldum. Vah Bişr'im! Dostları arasında göze çarpmaz oldu.

Vah Bişr'im! Misafiri ne yaman ağırlardı! Vah Bişr'im! Gariplere ilk o koşardı.

Beyitleri duyan Hind feryat eder ve oracıkta yere yıkılarak can verir. İki sevgili yan yana toprağa defnedilirler.

---

[47] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/240.
[48] es-Serrâc, *Masâri'u'l-'uşşâk*, 2/240.

Aradan günler geçer. Yaşlı kadın Allah Resûlü'ne gelir ve "Ey Allah'ın Resûlü senin de dediğin gibi bu suçun baş müsebbibi benim. Bütün bunlara ben sebep oldum. Tövbemin kabul görmeyeceğinden korkuyorum" der. Allah Resûlü yaşlı kadına "Allah'a tövbe et ve istiğfar getir. Zira Yüce Allah tövbe-i nasûhu kabul etmektedir" buyurur.

Öyküden de anlaşılacağı üzere Bişr ve Hind arasında yaşandığı iddia edilen aşk öyküsü ve öyküde yer alan şiirler 'Uzra türü aşk şiirlerinin özelliklerini taşımaktadır. Nitekim öyküde ve şiirlerde konu bütünlüğü, İslâm dininin beraberinde getirdiği prensiplerin ve ahlâk anlayışının gözetilmesi, duygulardaki devamlılık ve yoğunluk ön plana çıkmaktadır.

Sonuç

"Eski Arap Şiirinde 'Uzra Türü Aşk (Bişr ve Hind Örneği)" başlığı altında hazırlanan sunumda ilgili öykü ve şiirler incelenmiştir. Varılan sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

İnsanoğlu ilk atası Âdem ile eşi Havva'nın genlerini taşımaktadır. Bu bakımdan yaratılışında var olan genetik kodlama sonucunda sevme ve sevilme gibi doğal gereksinimlere ihtiyaç duymaktadır. Bir başka ifade ile karşı cinse yönelik duygular beslemek insanlık tarihi kadar eskidir. Hayat şartları bazı durumlarda beklenenin aksine gelişmekte ve olaylar farklı mecralara sürüklenmektedir. Bu gibi durumlarda fıtratta var olan duyguları bastırma veya başka kanallara yönlendirme zarureti ortaya çıkmaktadır. Toplumda geçerli olan inanç ve kurallar da duyguların yönlendirilmesinde etkilidir.

Câhiliye dönemine ait şiirlerde sevgiliye yönelik duygular daha çok *mukaddime* adı verilen giriş bölümlerinde yer almaktadır. Giriş bölümünde genel olarak gençlik çağlarında sevgiliyle yaşanan aşk maceraları, aşk maceralarının yaşandığı yurtlardan arta kalan harabe izlerine ve sevgiliye ağlama, ayrılıklar, acılar, hüzünler ve sevgilinin özellikleri gibi hususlara yer verme ortak paydadır.

İslâm dininin ortaya çıkmasıyla birlikte cinsler arasında yaşanan duygusal bağlarda Yüce Allah tarafından konulan yasaklar mümkün olduğunca gözetilmeye çalışılmıştır. İslâm dönemi aşk şiirlerinde kadın cinsel obje olmaktan çıkarılmış ve iffet olgusu merkeze alınmıştır. İslâm dininin beraberinde getirdiği prensiplere bağlı kalma ve iffet olgusunu merkeze alma hususunda daha çok 'Uzra kabilesine mensup şairler dikkatli davranmışlardır. 'Uzra kabilesi mensupları, Mekke, Medine ve Tâif gibi kentlerde yaşayan Arapların aksine çöl sakini olduklarından fıtratları henüz bozulmamıştır. 'Uzra kabilesi mensupları geleneklerinden aldıkları terbiye türü sebebiyle Câhiliye döneminde de kadınları cinsel obje olarak

görmemişlerdir. Öte yandan her ne kadar ‘Uzra kabilesi kadınlarının güzelliği ve iffeti merkeze alan âşıklarının çokluğuyla şöhret bulsa bile diğer kabilelere mensup şairler tarafından kaleme alınan iffet merkezli aşk şiirleri de yine ‘Uzra türü aşk şiirleri kategorisinde yer almaktadır.

Günümüze ulaşan kaynaklardan Bişr ile Hind arasında yaşandığı öne sürülen aşk öyküsünün gerçek olduğu ancak zaman içerisinde bazı eklemeler yapıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu öykü ‘Uzra türü aşk şiirlerinde rastlanan özelliklerle benzerlik arz etmektedir. Nitekim öyküde İslâm dininin beraberinde getirdiği prensiplerden ödün verilmemektedir. Sözgelimi öykünün ikinci kahramanı Hind evli olduğu halde duygularına hâkim olamayıp Bişr’e mektup yazsa bile Bişr tarafından Hind’e yazıldığı öne sürülen beyitlerde Allah’tan korkması istenmekte, kocasına yönelik görevi hatırlatılmakta ve İslâm prensiplerine aykırı olan bu tarz ilişkiye şiddetle karşı Bişr’in çıktığı belirtilmektedir. Hind ise amacının İslâm prensiplerine aykırı gelebilecek davranış biçimi sergilemek olmadığını belirtmektedir. Amacının sadece Bişr ile bir araya gelerek iki çift laf etmekten ve karşılıklı şiir söylemekten ibaret olduğunu belirtmektir. Öykü bu minval üzerine konu bütünlüğü, duygularda süreklilik ve duygu yoğunluğu içerisinde sürüp gitmektedir.

Kaynakça

el-A‘lem eş-Şentemerî. *Şerhu Dîvân-ı Tarafe b. el-‘Abd*. thk. Durriyye el-Hatîb ve Lutfî es-Sakkâl. Beyrut: el-Muessesetu’l-‘Arabiyye. 2000.

el-Asfâhânî, Ebû’l-Ferec. *Kitâbu’l-agânî*. thk. İbrahim es-Se‘âfîn vd. Beyrut: Dâru Sâdır 2008.

el-‘Askalânî, Ahmed b. ‘Ali b. Hâcer. *el-İsâbe fî temyîzi’s-sahâbe*. thk. ‘Abdullah b. ‘Abdulmuhsin et-Turkî. Kahire: Merkezu Hecr Li’l-Buhûsi Ve’d-Dirâsâti’l-‘Arabiyye Ve’l-İslâmiyye. 2008.

Bellûhî Muhammed. *eş-Şi‘ru’l-‘uzrî fî dav’i’n-nakdi’l-hadîs, dirâsetun fî nakdi’n-nakd.* Ys: İttihâdu’l-Kuttâbi’l-‘Arab. 2000.

Bin Kılıc, Alaâuddîn Moğoltay. *el-Vâdıhu’l-mubîn fî zikr-i men ustuşhide mine’l-muhibbîn.* Beyrut: el-İntişâru’l-‘Arabî. 1997.

el-Cevârî, Ahmed ‘Abdussettâr,. *el-Hubbu’l-‘uzrî neş’etuhu ve tatavvuruh*. Kahire: Dâru’l-Kutubi’l-‘Arabî. 1948.

el-Cezerî, ‘İzzudîn b. el-Esîr Ebu’l-Hasen ‘Ali b. Muhammed. *Usdu’l-gâbe fî ma‘rifeti’s-sahâbe*. thk. eş-Şeyh ‘Ali Muhammed Mu‘avvad. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye. ts.

ed-Dabbî, el-Mufaddal. *el-Mufaddaliyyât*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir ve ‘Abdusselâm Hârûn. Kahire: Dâru’l-Ma‘ârif. 1942.

Dayf, Şevkî. *Târîhu’l-edebi’l-‘Arabî, el-‘asru’l-câhilî*. Kahire: Dâru’l-Ma‘ârif. 1960.

Dayf, Şevkî. *Târîhu’l-edebi’l-‘arabî, el-‘Asru’l-İslâmî.* Kahire: Dâru’l-Ma‘ârif, ts.

Ebû Sulmâ, Zuheyr. *Dîvânu Zuheyr b. Ebî Sulmâ*, thk. ‘Ali Hasen Fâ‘ûr. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye. 1988.

el-Faysal, ‘Abdulazîz b. Muhammed. *el-Edebu’l-‘Arabî ve târîhuh.* Riyad: Câmi‘atu’l-İmâm Muhammed b. Su‘ûd el-İslâmiyye. 1405.

Faysal, Şukrî. *Tatavvuru’l-gazel beyne’l-Câhiliyyeti ve’l-İslâm.* Dimaşk: Matba‘atu Dimaşk. 1959.

Halaylî, Kemâl. *Cemheretu ravâi‘i’l-gazel fi’ş-şi‘ri’l-‘Arabî.* Beyrut: el-Muessesetu’l-‘Arabiyye Li’d-Dirâsâti ve’n-Neşr. 1993.

Huleyf, Yûsuf. *el-Hubbu’l-misâlî ‘inde’l-‘Arab*. Kahire: Daru Kubâ’ li’t-Tıbâ‘ati ve’n-Neşr. ts.

el-Huzâ‘î, Kuseyyir ‘Abdurrahmân. *Dîvânu Kuseyyir ‘Azze*. thk. İhsân ‘Abbâs. Beyrut: Dâru’s-Sekâfe. 1971.

‘Iyd, Salâh. *el-Gazelu’l-‘uzrî hakîkatu’z-zâhira ve hasâisu’l-fenn*. Kahire: Mektebetu’l-Âdâb. 1993.

İbn Hanbel, Ahmed b. Muhammed. *el-Musned*. şrh. Hamza Ahmed ez-Zeyn. Kahire: Dâru’l-Hadîs. 1995.

İbn Hazm, Muhammed ‘Ali b. Ahmed b. Sa‘îd. *Cemheratu ensâbi’l-‘Arab*. thk. ‘Abdusselâm Muhammed Hârûn. Kâhire: Dâru’l-Ma‘ârif, ts.

İbn Kuteybe, Abdullah b. Muslim. *eş-Şi‘r ve’ş-şu‘arâ’*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Kahire: Dâru’l-Ma‘ârif. 1958.

İbn Manzûr. *Lisânu’l-‘Arab.* Kahire: Dâru’l-Ma‘ârif, ts.

İbn el-Mulevvih, Kays. *Dîvânu Kays b. el-Mulevvih Mecnûn Leylâ*. thk. Yusrî ‘Abdulganî. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye. 1999.

Kehhâle, ‘Umar. *Mu‘cemu kabâili’l-‘Arabi’l kadime ve’l-hadîse*. Beyrut: Muessesetu’r-Risâle. 1997.

Lebîb et-Tâhir. *Sosyolocya el-gazeli’l-‘Arabî*. trc. Mustafa el-Mesnâvî. ed-Dâru’l-Beydâ: Dâru’t-Talî‘a.1987.

el-Mektebu’l-‘Âlemî li’l-Buhûs. *el-Hubb ‘inde’l-‘Arab dirâse edebiyye târihiyye.* Beyrut: Dâru Mektebeti’l-Hayât. ts.

es-Se‘âlîbî, Ebû Mansûr ‘Abdulmelik b. Muhammed b. İsmâ‘îl. *Fıkhu’l-luga ve esrâru’l-‘Arabiyye*. thk. Yâsîn el-Eyyûbî. Beyrut: el-Mektebetu’l-‘Asriyye, 2000.

es-Serrâc, Ebû Muhammed Ca‘fer b. Ahmed b. el-Huseyn. *Masâri‘u’l-‘uşşâk.* Beyrut: Dâru Sâdır. ts.

Seyit Kemal Karaalioğlu. *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü.* İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983.

Şemsuddîn, İbrâhîm. *Kısasu’l-‘Arab.* Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye. 2002.

Şûbâşî, Muhammed Mufîd. *el-Kıssatu’l-‘Arabiyyeti’l-kadîme*. Kahire: Dâru’l-Kalem. 1964.

et-Taberânî, Ebû’l-Kâsım Suleymân b. Ahmed. *el-Mu‘cemu’l-kebîr*. thk. Hamdî ‘Abdulmecîd es-Selefî. Kahire: Mektebetu İbn Teymiye, ts.

et-Tebrizî, Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. ‘Ali. *Şerhu’l-Mu‘allakât el-‘Aşr*. thk. ‘Abdusselâm el-Hûfî. Mekke: Dâru’l-Bâz. 1985.

Vehbe Mecdî ve el-Muhendis Kâmil. *Mu‘cemu’l-mustalahâti’l-‘arabiyye fî’l-lugati ve’l-edeb.* Beyrut: Mektebetu Lubnân, 1984.

ez-Zevzenî, el-Huseyn b. Ahmed b. el-Huseyn. *Şerhu’l-Mu‘allakâti’s-seb‘.* tsh. Fâyiz Terhînî v.d. Beyrut: Dâru’l-Kitâbi’l-‘Arabî. 2002.